

LETO III.

NOVEMBER 1954

ŠTEV. 9-10

ŽELEZAR

MESEČNI
DELOVNI
KOLEKTIV
ŽELEZARNE
JESENICE

ŽELEZARMESEČNIK
DELOVNEGA
KOLEKTIVA
ŽELEZARNE
JESENICE

Vesti o naših sodelavcih

V MESECU AVGUSTU SO SE RODILI:

Bizjaku Bogomirju (konstr. del.) hči Lidijsa; Volčinijsu Edvardu (Jav. II.) sin Marijan; Mraku Justinu (martin.) sin Justin; Filipaj Ani (opekarna) hči Ivanka; Vrtačniku Ivanu (varil. žica) hči Ivanka; Ravniku Štefanu (martin.) sin Marijan; Rožiču Francu (plavž) sin Drago; Kozarju Alojzu (martin.) hči Anica; Pogačar Viktor (martinarna) hči Nada; Bulovecu Antonu (gradb. odd.) hči Tina; Rijavcu Jožetu (Jav. I.) hči Cvetka; Omanu Jožetu (promet) hči Jolanda; Čuferju Vinku (žičarna) sin Marijan; Sodji Stanku (promet) sin Zlatko; Smoleju Jakobu (promet) sin Branko; Trčku Francu (mehan. del.) hči Teja; Zupanu Mihaelu (jeklo livar.) hči Ivanka; Brusu Avgustu (gradb. odd.) hči Dragica; Razingerju Stanku (martin.) hči Cecilija; Jenduka Francu (Jav. I.) sin Marijan; Gričarju Jožetu (martin.) hči Zdenka; Zarubica Kojadinu (Jav. I.) hči Milanka; Ljuta Mariji (mezdni)

hči Ksenija in ing. Grobovšek Drago (pred. obrati) sin Drago.

POROČILI SO SE:

Muhar Anton (konstr. del.) z Oman Sonjo (varil. žica); Belec Stanislav (konstr. del.) s Sturm Ivico (plavž); Mlakar Franc (šamot.) z Zupan Marijo (OTK); Zupan Nikolaj (OTK) z Bizjak Julijano; Ovsenek Jože (valj. 2400) s Kersnik Bernardo; Toplan Jože (plavž) z Meglič Katarino; Jensterle Karel (energ. odd.) s Križaj Jožico (jeklovlek); Triplat Albin (konstr. del.) z Geoheli Marijo; Zaman Franc (martinarna) s Pegam Zofko; Vrtačič Ivan (martinarna) z Šoštaršič Ivanko; Grile Rudolf (Jav. III.) s Klinar Bernardo (mezdni) in Tancar Anton (žebeljarna) s Jensterle Marjeto.

UPOKOJENI SO BILI:

Štros Jakob (opekarna); Smolej Lovrenc (Jav. I.); Brajc Alojz (žičarna); Ravnik Lovro (jermenarna) in Pristavec Alojz (tesarna).

Brandstetterju, osobju bolnice in tov. dr. Čehu za požrtvovalni trud.

Zahvaljujem se tudi kovinarski godbi, javorniškemu pevci, darovalcem cvetja in vsem, ki so ga spremili v prerani grob in mi izrekli tolažilne besede ob najhujšem udarcu.

Zena Rozi

ZAHVALA

Prisrčno se zahvaljujemo vsem, ki so spremili v prerani grob našega ljubljenega **Vilmana Vinkota**. Posebno se zahvaljujemo bolniškemu osebju, ki mu je v najtežjih urah boleznij lajšalo bolečine in dr. Breskovarju, ki mu je nudil vso pomoč. Zahvaljujemo se tudi pevci, godbi, sodelavcem za ganljive besede ob odprtem grobu, vsem darovalcem vencev in cvetja ter vsem, ki so nam nudili pomoč v najtežjih urah.

Oče Vilman Janez, mati Katarina, brat Ivan in ostalo sorodstvo.

ZAHVALA

Ob smrti mojega moža **Jakoba Kajžarja** se najiskrenejše zahvaljujem vsem njegovim sodelavcem in sindikalnemu odboru prometnega oddelka za podarjene vence in denarno pomoč. Enaka zahvala železarski godbi, pevci »Svobode« in vsem, ki so spremili na zadnji poti.

Zena Urša in nečakinja Jerca

ZAHVALA

Ob smrti mojega moža **Joža Bertoncelpa** se najiskrenejše zahvaljujem obratovodstvu, sodelavcem in sindikalni organizaciji elektro-energetskega oddelka za ves trud in podarjene vence. Enaka zahvala vsem, ki so sočustvovali z nami, darovali vence in cvetje ter ga spremili na njegovi zadnji poti.

Zena Antonija, sin Jože in hčerka Irma

OGLASI

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v Železarno. Bertoncelpa Brigita — tekači.

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v Železarno. Sapač Marija — varil. žica.

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v Železarno. Rusjan Mario — martinarna.

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v železarno. Vrtačnik Ivan — varilna žica.

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v Železarno. Popovič Drago — jeklovlek.

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v Železarno. Kramar Rupert — siva livarna.

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v Železarno. Kadič Aiša — zavijalnica.

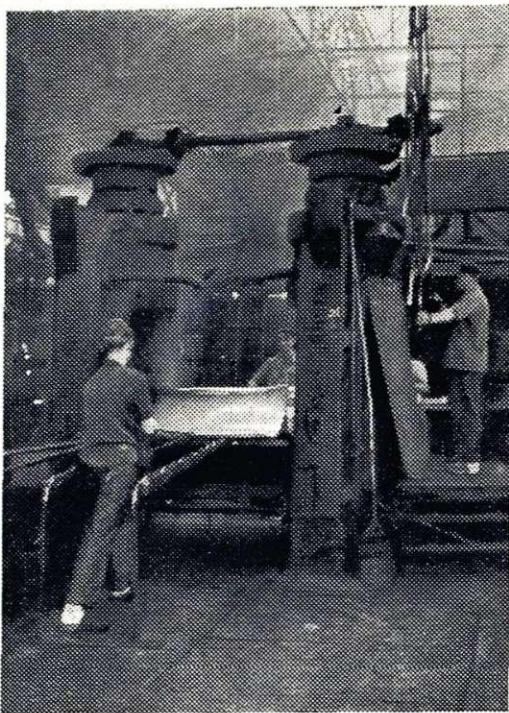
Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v Železarno — in članske sindikalne legitimacije. Kodba Jože, žičarna.

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v Železarno — in članske sindikalne legitimacije. Justin Janez — nadz. služba.

Preklicujem veljavnost izgubljene izkaznice za vstop v Železarno. Krmelj Albert — mehanična.

ZAHVALA

Ob smrti mojega moža **Vindišar Staneta** se najiskrenejše zahvaljujem vsem sodelavcem obrata cevarne in pocinkovalnice in sindikalni organizaciji za izkazano pomoč. Toplo se tudi zahvaljujem primariju tov. dr.

Leto III. — November 1954

ŠTEV. 9-10

Izdaja Upravni odbor

Železarne Jesenice.

Ureja uredniški odbor

Odgovorni urednik: Bojan Čebulj.

Jesenice, Fužinska 12

Naslov uredništva:

Uredništvo »Železarja« — glavna

pisarna — Železarna Jesenice —

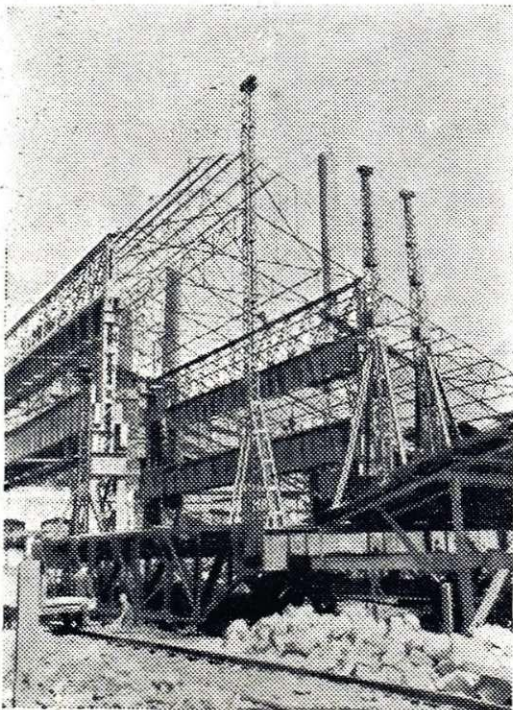
Tov. tel. 271

Tisk: Gorenjska tiskarna Kranj

Klišeji: Tiskarna »Ljudske pravice«,

Ljubljana

Naklada 6900 izvodov

Na zadnji strani ovitka:
Gradnja podaljška hale jeklarne

Naslovna stran:
V javorniških valjarnah

NAJ ŽIVI 29. NOVEMBER DAN REPUBLIKE

Ob 29. novembru - Dnevu republike

Spet praznujemo enega največjih praznikov naše socialistične domovine in njenih narodov, 29. november Dan republike. Enajst let je minulo od tistega zgodovinskega dne, ko se je na ta dan leta 1943 na osvobojenem ozemlju v Jajcu sestalo Antifašistično veče narodnog osvobojenja Jugoslavije in sprejel zgodovinske sklepe, ki bodo pomemben in neminoven mejnik v zgodovinski knjigi vseh jugoslovanskih narodov. Majhni in do takrat zmerom zatirani in izkoriščeni jugoslovanski narodi so se v srcu Evrope in nacistični zveri, ki je strahovala ves svet, navkljub, zbrali okoli svoje Komunistične partije in svojega največjega sina maršala Tita ter jasno izpovedali svoje stoletne sanje in pripravljenost za njih uresničitev. Z golimi rokami začeti boj za svobodo se je nadaljeval z jasno perspektivo in odločno načrtanim ciljem: združeno bratstvo jugoslovanskih narodov v enotni svobodni družbeni in državni ureditvi, nujen popravek krivičnih mej in popolna neodvisnost od vsakogar, ki je jamčila, da se jugoslovanski narodi ne bodo pustili izkoriščati od kogarkoli bodisi na lastnih tleh ali izza meja. Zmaga nad okupatorjem, ljudska revolucija in svoboda so prinesle tudi polno uresničitev tega programa. 29. november je postal tudi praznik enodušno izražene volje vsega jugoslovanskega delovnega ljudstva, da si hoče biti svoj gospodar na svojih

tleh in, da so nekdanjim izkoriščevalcem ljudstva vrata zaprta za vedno.

Začelo se je novo svetlo obdobje prvič v zgodovini resnično svobodnih in v bratski skupnosti združenih jugoslovanskih narodov. Domovina je bila dvignjena iz ruševin, začelo se je obdobje graditve in herojske borbe proti industrijski in gospodarski zaostalosti. Delavec — proizvajalec je postal upravitelj skupne družbene lastnine in plodovi vsega truda in dela se vračajo spet njemu. Kakor vsako leto, tudi letos praznujemo Dan republike ponosni na vse dosežene zmage v preteklosti, na zmage, ki iz dneva v dan vse bolj utrjujejo našo gospodarsko, politično in kulturno moč, in z jasnim in odločnim pogledom v bodočnost, trdno odločeni, da nadaljujemo načrtano pot naše socialistične graditve in čimprejšnje uresnitve lepše bodočnosti delovnih ljudi naše drage in lepe domovine.

Naj živi 29. november praznik svobodnih in v bratski skupnosti povezanih jugoslovanskih narodov!

Naj živi naš vodja in učitelj v vojni in miru Josip Broz - Tito!

Naj živi naša socialistična domovina FLRJ in njeno herojsko ljudstvo!

PRAZNIK BRATSKIH - SVOBODNIH JUGOSLOVANSKIH NARODOV

Našemu glavnemu direktorju tov. Ropret Viktorju za njegovo 40-letnico

3. dec. 1954 slavi naš glavni direktor tov. Ropret Viktor pomemben življenjski jubilej, svojo 40-letnico.

*O*b tej priložnosti je prav in naša dolžnost, da o njem, pod katerim vodstvom je naš delovni kolektiv v zadnjih letih dosegel zavidljive uspehe tako na področju izpolnjevanja družbenih obveznosti, kot pri izgradnji in modernizaciji podjetja, spregovorimo nekaj skromnih besed.

*Ž*ivljenjska pot tov. Ropret Viktorja je trda, po kateri so stopale delavske družine ter je na njej okusil vso neizprosno življenja, rasel je v krutih razmerah prve svetovne vojne in po njej ter v viharu dobi gospodarskih kriz in družbenih trenj pred drugo svetovno vojno.

*T*a doba ga je tudi sklesala in napravila iz njega človeka, ki se je zavedel, da mora nenehno se širiti v svojem obzorju, da mora postati mojster svojega poklica, ter je kot takšen našel tudi svoje pravo mesto kot bорец v času odpora proti zavojevalcem naše domovine. Po osvoboditvi s svojim izrednim delovnim elanom prirojeno inteligenco in bistrostjo izvrši vrsto pomembnih in odgovornih del svoje stroke in tako postane eden najbolj vidnih in priznanih udarnikov ter vzglednih graditeljev nove domovine.

*P*oleg dela v Železarni pa opravlja vrsto političnih funkcij, pomladi 1950. leta ga povsod poznanega izbere delovno ljudstvo jeseniškega okraja za svojega poslanca v Zvezni skupščini FLRJ. Kot dober delavec in politično razgledan pa je bil pri prvih volitvah v Upravni odbor Delavskega sveta podjetja avgusta 1950 izvoljen za prvega predsednika Upravnega odbora.

*M*aja 1951 pa mu je zapupano mesto glavnega direktorja naše Železarne. To ni bilo lahko. Nekdo mu je rekel: »vrgli smo Te v vodo,

če se hočeš rešiti, splavaj ven.« Te nove in odgovorne funkcije se oprime z vso svojo energijo, predanostjo, požrtvovalnostjo in vsem svojim bistvom kot mu je lastno. Od trenutka svojega imenovanja je neumoren in nenehno snujoč delavec, ki se ves in do poslednjega vdaja svoji odgovorni nalogi, vsestranskemu prosperiranju enega največjih metalurških podjetij naše države, pri tem pa nenehno vdan skrbi za našega delovnega človeka in razumevajoč do vseh potreb njegovega družbenega življenja v najširšem smislu.

*T*o obdobje je toliko bolj važno zaradi tega, ker je to obdobje, ko je parola »tovarne delavcem«, postala stvarnost. Od prvega predsednika Upravnega odbora do glavnega direktorja in še danes naprej ga stalno spremlja misel, kako vključiti najširši krog neposrednih proizvajalcev v upravljanje podjetja. Njegova je zamisel formiranja obratnih delavskih svetov, ki naj bi predstavljali organe upravljanja v obratu in katere važnost bo vedno večja. Da je to resnično, nam pričajo dvoletne izkušnje življenja in dela obratnih delavskih svetov, ki so v mnogem pripomogli k uspehom, ki jih je delovni kolektiv našega podjetja dosegel v teh zadnjih letih.

*O*gromna vera v delovne ljudi, da je le od njih odvisen progresiven napredek našega delovnega kolektiva v ožjem, celotne naše družbene dejavnosti v širšem smislu, je njegova osnovna postavka.

*S*aj tudi ne more biti drugače, saj je še danes v svojem bistvu delavec in kot takšen tudi ve kaj pomeni delavski razred ter kje je njegovo mesto v družbenem upravljanju našega soc. gospodarstva.

*O*tem času utrjevanja oblik in metod delavskega upravljanja je naš kolektiv pod vodstvom Delavskega sveta in njegovim osebnim zabeležil velike in pomembne zmage na razširitvi proizvodnih kapacitet in novogradnjah, kot še nikdar poprej. Valjarni 2400 so sledili kavperji in prazilne peči ter predelovalni obrati. Svoja visoka vrhova sta daleč nad druge dvignila mogočna kamina SM peči in nove kalorične centrale, jeklarna dobiva mogočnejše lice in gradnja novih modernih valjavniških obratov spreminja obraz javorniških valjarn in samega kraja. Na vse to smo upravičeno ponosni vsi.

*K*ot je dosleden in nepopustljiv pri delu in dolžnostih do samega sebe, takšen je tudi do svojih sodelavcev in podrejenih, toda pri tem tudi tovariški, razumevajoč in pripravljen pomagati slehernemu.

*T*akšen je bežen oris njegovega uspešnega dela in stroge toda tople človečnosti.

*O*b njegovi 40-letnici mu njegovi najožji sodelavci, ki se jim v celoti pridružujejo z enakimi željami vsi člani našega delovnega kolektiva, iskreno čestitajo z najlepšimi in najboljšimi željami, da bi še dolgo ostal čil in krepak in z vsem svojim velikim elanom še v naprej vodil naše podjetje kot doslej po poti napredka in novim uspehom nasproti, v svoje osebno zadovoljstvo — v srečo in procvit naše delovne skupnosti in vse naše ljubljene socialistične domovine.

*N*aše tihe simpatije in odkrito spoštovanje pred napornim in odgovornim delom, ki ga tako uspešno upravlja, pa naj mu bo v dokaz, da mu bomo pri skupnih naporih in nalogah tudi v bodoče vedno stali ob strani in se skupno z njim borili za izvedbo vseh zadanih nalog.

*Š*e enkrat ob Tvoji 40-letnici:

Železarski Srečno!

ČE ŠE NE VEŠ, LAHKO IZVEŠ ...

Ali so podjetjem potrebni posebni organi za planiranje?

V času administrativnega upravljanja podjetij je imelo vsako za sebe svoj planski sektor z nalogo postavljanja in evidentiranja izvršitve planov. Preko teh organov so se na podjetja prenašale planske direktive planskih komisij, ministrstev in direkcij.

S prenosom upravljanja podjetij na kolektive se je preneslo na podjetje tudi samostojno postavljanje planov. Kompetenco v prinašanju plana pa ne smemo mešati s tehnično stranjo sestavljanja in analize plana. Prinašanje plana spada v kompetenco UO oz. DS, vendar od članov teh upravnih organov ne moremo zahtevati, da vršijo tehnične posle okoli sestavljanja planov, saj je funkcija članov DS in UO predvsem častna, poleg tega pa morajo še opravljati svoje redne posle v delovnem času. Da pa more biti plan predmet diskusije je potrebno, da to nalogo izvrši drugi organ, predhodno analizira in nato sestavi tehnično celoten plan.

Torej je podjetju le potreben organ, ki vrši osnovno pripravo načrta osnovnega plana. S tem ni rečeno, da je zato potreben nek poseben administrativni aparat, kakor je to že bil slučaj v času administrativnega upravljanja podjetij. Ta organ ni niti potreben, da je tak, da bi se izključno bavil s sestavljanjem planov, temveč je lahko sestavljen iz kolegija ostalih sektorjev v podjetju, na katerih sloni osnovni plan (proizvodna, komercialna in finančna operativa). Ne sme pa biti sestavljen iz vodilnih delavcev teh sektorjev kot n. pr. direktorjev itd., temveč le iz onih strokovnjakov, katerih naloga je analiza uspeha v podjetju v posameznem delokrogu.

Načrti planov, sestavljeni od strani tako imenovanega kolegijalnega organa, se pretresajo potem najprej na UO in nato na DS in tu se tudi po vseh izvedenih eventualnih popravkih osvojijo.

Kaj je produktivno in kaj neproduktivno delo

Če široko vzamemo, je produktivno delo ono delo, pod katerega delovanjem se neposredno odvija tehnološki proces; nasprotno temu pa je neproduktivno tisto delo, ki neposredno ne deluje na odvijanje proizvodnega procesa, ampak je to trošenje le neobhodno potrebno, da se nam tehnološki proces proizvodnje odvija.

S čisto ekonomskega stališča pa je produktivno delo ono delo, ki ustvarja novo vrednost skozi proces proizvodnje; neproduktivno delo pa ono, ki

ne ustvarja nove vrednosti, temveč je neobhodno potrebno, da se lahko vrši proizvodni proces.

Za razliko teh dveh navedenih definicij iz tehničnega in ekonomskega stališča, pa je pojem mnogo bolj kompliciran, ko pričnemo praktično klasirati produktivne in neproduktivne dejavnosti. Delo na samih delovnih mestih v delavnicah, kjer se odvija tehnološki proces, je brez dvoma produktivno delo. Če pa je tudi delo vodilnih delavcev produktivno, pa že nastaja dvom. Če gremo neposredno od njihove participacije v tehnološkem procesu, vidimo, da to delo ni produktivno, če pa gledamo to delo s strani važnosti za razvoj proizvodnega procesa, pa je to delo produktivno. Neodvisno od vsega tega pa vemo, da čim bolj se delo odmika od delovnih mest, v toliko večji postaja dvom v produktivnost tega dela.

Težišče problema ni v tem ali je vsako delo produktivno ali neproduktivno. Dejstvo je le, da vsako delo, ki je potrebno za odvijanje nekega procesa in to produktivno ali neproduktivno, doprinese k ustvarjanju vrednosti. V tem svojstvu tudi mora v stroške proizvoda. V odnosu na stroške pa ni bistveno, če jih v enem slučaju proglašamo za produktivne v drugem pa za neproduktivne. Večje važnosti je, da gledamo, kako se kot strošek obnaša napram doseženemu volumenu proizvodnje in s katerimi merami lahko vplivamo, da bo na enoto proizvoda kar najmanjši. S tega vidika je veliko boljše stališče, da delo razlikujemo in ga primerjamo s proporcionalnimi in neproporcionalnimi stroški, po drugi strani pa z vidika povečanja volumena proizvodnje in uporabo novih organizacijskih metod.

Kaj je finančna operativa?

Ta beseda ima v praksi dvojni smisel, ker se po eni strani z njo označujejo csebe (organi) v podjetju, ki vršijo finančne posle in transakcije podjetja, obračunske priprave za transakcije, evidenco in izkazujejo rezultate finančnih transakcij. Po drugi strani pa se s to besedo označujejo vsi posli, ki jih vršijo organi v svojstvu organa finančne operative. Pod to spadajo v podjetju naslednji organi s svojimi posli: vsi organi, ki registrirajo potrošnja dela in sredstev za proizvodnjo, organi, ki vrše izračun in izplačilo zaslužkov, organi, ki vrše obračun prispelih faktur, organi, ki vrše obračun polproizvodov in gotovih proizvodov in organi, ki izstavljajo fakture, obračunavajo dohodek, izračunavajo amortizacijo in skrbijo za kredit.

Upoštevaš vedno predpise higiensko-tehnične zaščite?

Novatorji in racionalizatorji prvoborci socialistične izgradnje

V Jugoslaviji ustvarjamo danes tehniko, z velikim zanosom in uspehom gradimo svojo samostojno in neodvisno industrijo. Taka je naša volja in tak je naš plan. Nočemo biti več tehnično zaostala država!

Ne bilo bi nove in najnovejše zgodovine naših narodov ako jo ne bi napisali uporniki-revolucionarji in brezkompromisni borci za osnovne pravice vsakogar, ki misli in dela pošteno, ako bi jo ne pisali žuljavih rok in oznojenega čela delovni ljudje, ki so imeli pred seboj jasno postavljene cilje. To zgodovino so pisala nova pokolenja, pokolenja narodne revolucije in tudi pokolenja udarnikov, izumiteljev, novatorjev in racionalizatorjev, ki so v nezadržanem poletu ustvarjali nove pogoje življenja z velikimi deli, uspehi in zmagami v rudnikih, na naftinih poljih, na mladinskih progah in cestah, pri gradnji vodnih in kaloričnih central. Tako so delali širom naše domovine in tudi na Jesenicah, kjer so novatorji in racionalizatorji namesto starih, neekonomičnih obratov gradili nove moderne, mehanizirane in modernizirane rentabilne obrate. Naši izumitelji, racionalizatorji in novatorji so korakali z naglimi koraki od uspeha do uspeha in uvajali vsepovsod nove sodobne načine dela s katerimi so se približali sodobni tehniki. Pri tem so nenehno zviševali storilnost dela, izboljševali kvaliteto in bogatili asortiment izdelkov. Izumitelji in novatorji ter racionalizatorji iz vrst jeseniških plavžarjev, jeklarjev, martinarjev, valjavcev in drugih kovinarjev so se dotaknili vseh perečih in še nerešenih problemov ter s svojimi izboljševalnimi predlogi zviševali delovno varnost v obratih in na posameznih delovnih mestih. Ustvarjalni polet je bil vsepovsodi izredno velik. Med najbolj podjetnimi in prizadevnimi se je razvilo tiho in plemenito tekmovanje. Tudi ob težkočah, na katere so pogostokrat naleteli, niso ugasnile tendence in želja po napredku. Do sedaj so naši delovni ljudje v nezadržanem ustvarjalnem poletu dočrpnili že preko 1000 koristno izvedenih izboljševalnih predlogov, ki niso dosegali samo ravni in potreb domačega delovnega kolektiva, temveč so v nemali meri koristili tudi drugim kolektivom v republiškem in zveznem merilu. S svojimi izboljševalnimi predlogi naši izumitelji, novatorji in racionalizatorji niso kolektivu in vsej delovni skupnosti koristili samo s stalnim povečanjem kvalitete dela, temveč so bili registrirani izdatni prihranki tudi na delovnem času, delovni sili, potrošnem materialu, drago plačanih uvoženih surovinah, skratka stremeli so za tem, da ustvarijo najboljše pogoje za nemoteno naglo rast samostojne in neodvisne domače industrije. Prihranki, ki so jih izkazovali koristno izvedeni številni izboljševalni predlogi, so presegali milijonske vsote.

Priznati moramo, da je pot izboljševalnega predloga od skromne zamisli, do končne koristne in uspešne izvedbe dolga in naporna. Našim domačim iniciativnim predlagateljem izboljševalnih predlogov je mnogo pomagala Ljudska tehnika, v

nemali meri tudi Društvo inženirjev in tehnikov, pri reševanju težkih in komaj rešljivih nalog pa so dobili tudi vso pomoč in razumevanje pri svojih predpostavljenih delovodjih, tehnikih, asistentih in grupnih šefih. Priznati pa moramo, da je bil dosednji postopek pri pospešenem reševanju in objektivnem ocenjevanju in zakonsko zaščitenem nagrajevanju uspešnih avtorjev koristno izvedenih izboljševalnih predlogov zamuden, birokratski in čestokrat celo v osnovi nepravilen. Pri vsem tem poslovanju smo čestokrat naleteli na hromenje novatorske in racionalizatorske aktivnosti, iniciativnim ljudem, ki so hoteli koristiti po svojih sposobnostih kolektivu in vsej naši gospodarski in industrijski izgradnji pa nismo nudili tiste potrebne moralne podpore in strokovne pomoči, ki bi jo v največji meri upravičeno zaslužili. Krivulja predlaganih izboljševalnih predlogov na žalost iz leta v leto pada, namesto, da bi se naglo vzpenjala navzgor. Vzrok temu dejstvu je nepravilen odnos do izumiteljev, novatorjev in racionalizatorjev. V velikem podjetju, kot je naše, je še veliko skrajno perečih in nerešenih problemov, ki bi bili potrebni, da se pospešeno rešijo. Porodile so se že skromne rešitve in zamisli, ki pa vsled nerazumevanja ne pridejo do realizacije. Ne koliko bomo dali avtorju, — koliko je avtor dal skupnosti, to je vprašanje, ki ga bomo morali prav kmalu razčistiti. Socialistična izgradnja, ustvarjanje naše samostojne in neodvisne industrije je lahko hvaležna našim izumiteljem, novatorjem in racionalizatorjem, zato je potrebno, da jih tudi v vsakem pogledu podpremo in jim tudi nudimo vse tisto, kar po zakonu zaslužijo.

Izumitelji, novatorji in racionalizatorji, ki so v naši železarni realizirali že toliko uspešnih in potrebnih izboljšav, so v našem obratovanju preprečili veliko nepotrebnih zastojev in z njimi kvarnih izpadov produkcije, povečali so na nekaterih delovnih mestih in obratih storilnost dela in jo približali sodobni — svetovni, naredili so naše obratovanje ekonomično — konkurenčno — ceneo, povečali delovno varnost, obogatili so asortiment naših izdelkov in ga kvalitativno približali domačemu in zamejskemu trgu. Zdaj stoje pred njimi problemi dokončne kapitalne izgradnje in uvrstitve našega delovnega kolektiva v vrsto sodobnih metalurških podjetij. — V njih je dosti ustvarjalnega poleta, njih dobra volja in strokovna zmogljivost presega naša pričakovanja, zato ne izgubimo vere v našega človeka, ki je izbojeval že toliko pomembnih zmag na vseh poljih socialistične izgradnje, ustvarimo mu pogoje za nadaljni napredek in zdravo rast. Med delovnimi ljudmi našega kolektiva je še veliko skritih in spečih talentov ter neizrabljenih sil! Ustvarimo našim iniciativnim delavcem potrebne pogoje za napredek vseh nas. Odnos do naših novatorjev in racionalizatorjev moramo v bistvu spremeniti, nuditi jim moramo več pomoči. Njihovi uspehi so naš najbogatejši kapital, ki se stotero obrestuje. U. Ž.

Rezultati naše proizvodnje

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA JULIJ 1954

Skupna proizvodnja

Družbeni plan: po količini 112.1%
po vrednosti 111.2%
Definitivni plan: po količini 102.9%
po vrednosti 103.8%

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA JULIJ 1954

Blagovna proizvodnja

Družbeni plan: po količini 125.8%
po vrednosti 118.8%
Definitivni plan: po količini 115.4%
po vrednosti 111.9%

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA JANUAR—JULIJ 1954

Skupna proizvodnja

Družbeni plan letni: po količini 61.1%
po vrednosti 61.1%
Družb. plan jan.—julij: po količini 103.1%
po vrednosti 102.1%
Defin. družbeni plan: po količini 97.5%
po vrednosti 96.8%

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA JANUAR—JULIJ 1954

Blagovna proizvodnja

Letni družbeni plan: po količini 61.5%
po vrednosti 59.5%
Družb. plan jan.—julij: po količini 104.7%
po vrednosti 101.4%
Defin. družbeni plan: po količini 96.0%
po vrednosti 94.4%

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA AVGUST 1954

Skupna proizvodnja

Družbeni plan: po količini 112.4%
po vrednosti 113.8%
Definitivni plan: po količini 103.2%
po vrednosti 103.4%

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA AVGUST 1954

Blagovna proizvodnja

Družbeni plan: po količini 112.8%
po vrednosti 108.2%
Definitivni plan: po količini 113.8%
po vrednosti 111.1%

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA JANUAR—AVGUST 1954

Skupna proizvodnja

Družbeni plan letni: po količini 70.1%
po vrednosti 70.1%
Družb. pl. jan.—avg.: po količini 104.2%
po vrednosti 103.5%
Defin. plan jan.—avg.: po količini 98.2%
po vrednosti 97.6%

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA JANUAR—AVGUST 1954

Blagovna proizvodnja

Letni družbeni plan: po količini 69.4%
po vrednosti 67.5%
Družbeni plan: po količini 105.5%
po vrednosti 102.2%
Definitivni plan: po količini 97.7%
po vrednosti 96.0%

Naša slika prikazuje pražilne peči in njeno halo še v gradnji, zdaj pa je gradnja že zaključena in 1. peči se bo s svojo proizvodnjo kmalu pridružila še 2. peč.

**IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA
ZA SEPTEMBER 1954**

Skupna proizvodnja

Družbeni plan:	po količini	105.0%
	po vrednosti	103.6%
Definitivni plan:	po količini	100.1%
	po vrednosti	100.2%

**IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA
ZA SEPTEMBER 1954**

Blagovna proizvodnja

Družbeni plan:	po količini	100.8%
	po vrednosti	98.5%
Definitivni plan:	po količini	100.2%
	po vrednosti	99.3%

**IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA
ZA OKTOBER 1954**

Skupna proizvodnja

Obrat	Indeks izvršitve v %	
	Družbeni plan količina	Definitivni plan količina
Plavž	105.9	101.7
Martinarna	98.0	102.9
Elektro peč	97.3	114.8
Skupaj:	100.5	102.5
Težka proga	177.6	95.8
Lahke proge	116.8	112.2
Žična valjarna	121.4	118.1
Valjarna 2400	104.5	104.5
Valjarna 2200	—	—
Valjarna 1300	100.9	110.1
Jeklovlek	102.2	101.4
Skupaj:	129.0	105.9
Hladno valjarna	108.9	102.9
Žičarna	102.8	101.9
Žični proizvodi	104.6	104.0
Cevalna	107.7	107.7
Elektrodni odd.	111.0	106.6
Skupaj:	105.1	103.4
Siva livarna	116.3	111.8
Jeklo livarna	119.0	114.8
Skupaj:	116.8	112.1
Opekarna	94.1	89.7
Vse skupaj:	110.1	103.7

Družbeni plan:	po količini	110.1%
	po vrednosti	112.4%
Definitivni plan:	po količini	103.7%
	po vrednosti	105.0%

**IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA
ZA JANUAR—SEPTEMBER 1954**

Skupna proizvodnja

Družb. pl. letni:	po količini	78.7%
	po vrednosti	79.0%
Družbeni plan:	po količini	104.0%
	po vrednosti	103.0%
Definitivni plan:	po količini	98.2%
	po vrednosti	98.0%

**IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA
ZA JANUAR—SEPTEMBER 1954**

Blagovna proizvodnja

Letni družbeni plan:	po količini	78.5%
	po vrednosti	76.7%
Družbeni plan:	po količini	101.9%
	po vrednosti	101.5%
Definitivni družb. plan:	po količini	97.9%
	po vrednosti	96.4%

**IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA
ZA OKTOBER 1954**

Blagovna proizvodnja

Obrat	Indeks izvršitve v %	
	Družbeni plan količina	Definitivni plan količina
Plavž	—	—
Martinarna	—	—
Elektro peč	—	—
Skupaj:	—	—
Težka proga	409.5	339.3
Lahke proge	188.8	84.4
Žična valjarna	167.0	171.1
Valjarna 2400	104.5	104.5
Valjarna 2200	—	—
Valjarna 1300	100.9	110.1
Jeklovlek	102.2	101.1
Skupaj:	135.9	114.9
Hladno valjarna	108.9	102.9
Žičarna	80.9	92.6
Žični proizvodi	104.6	104.0
Cevalna	107.7	107.7
Elektrodni odd.	111.0	103.6
Skupaj:	98.1	101.1
Siva livarna	—	—
Jeklo livarna	59.1	94.6
Skupaj:	59.1	94.6
Opekarna	—	—
Vse skupaj:	124.0	111.0

Družbeni plan:	po količini	124.0%
	po vrednosti	104.5%
Definitivni plan:	po količini	111.0%
	po vrednosti	96.0%

PAZI . . . Pod bremenem preži SMRT!

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA JANUAR—OKTOBER 1954

Skupna proizvodnja

Obrat	Indeks izvršitve v %		
	Letni družb. pl. količina	Družb. pl. jan.—okt. količina	Defin. pl. jan.—okt. količina
Plavž	84.9	101.9	93.9
Martinarna	89.8	107.8	103.4
Elektro peč	70.3	84.0	85.1
Skupaj:	87.5	105.0	100.5
Težka proga	87.4	104.0	91.4
Lahke proge	86.4	103.2	98.0
Žična valjarna	92.0	111.1	102.0
Valjarna 2400	89.2	105.0	98.2
Valjarna 2200	113.0	113.0	106.0
Valjarna 1300	99.0	99.0	98.3
Jeklovlek	83.5	99.8	99.4
Skupaj:	89.8	105.0	96.5
Hladno valjarna	83.4	100.7	94.7
Žičarna	84.6	104.0	100.0
Žični proizvodi	81.5	97.3	97.0
Cevalna	85.5	103.1	101.1
Elektrodni odd.	76.0	90.8	83.4
Skupaj:	83.4	101.1	95.0
Siva livarna	96.0	114.8	114.0
Jeklo livarna	95.2	113.5	113.7
Skupaj:	95.7	114.5	113.7
Opekarna	88.0	105.0	99.5
Vse skupaj:	88.1	104.9	99.0

Družbeni plan letni: po količini 88.1%
po vrednosti 88.1%
Družb. plan jan.—okt. po količini 104.9%
po vrednosti 104.4%
Definitivni plan: po količini 99.0%
po vrednosti 98.5%

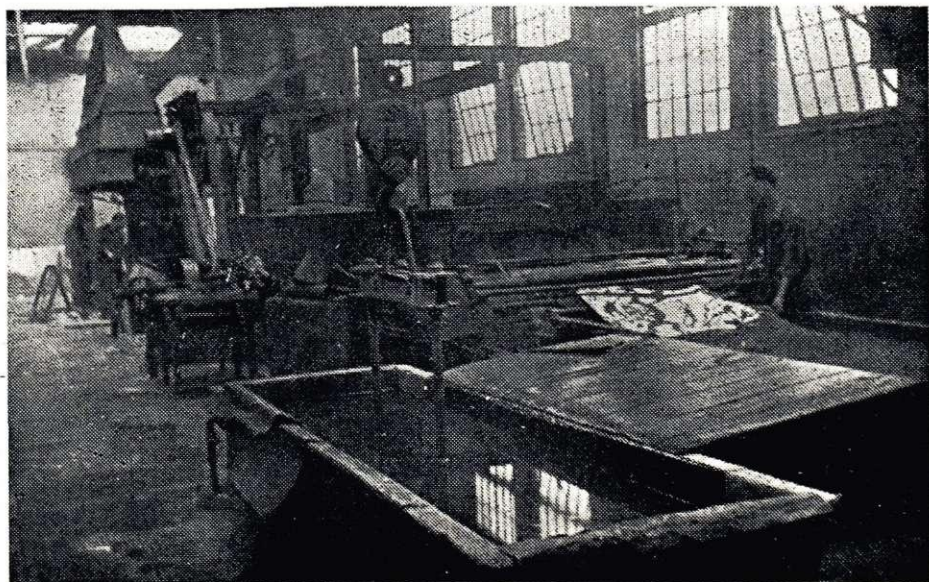
IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA JANUAR—OKTOBER 1954

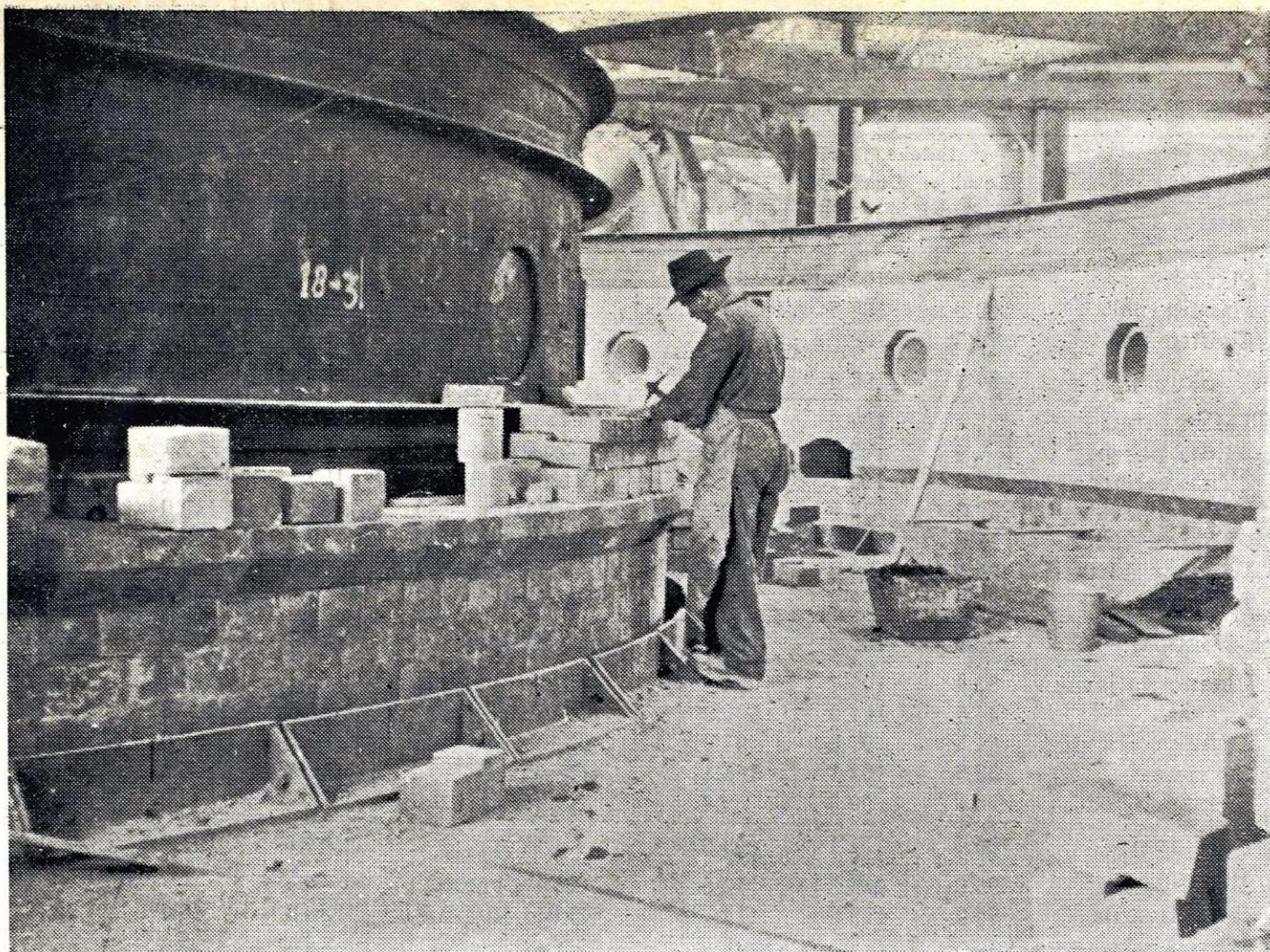
Blagovna proizvodnja

Obrat	Indeks izvršitve v %		
	Letni družb. pl. količina	Družb. pl. jan.—okt. količina	Defin. pl. jan.—okt. količina
Plavž	—	—	—
Martinarna	—	—	—
Elektro peč	—	—	—
Skupaj:	—	—	—
Težka proga	51.5	92.5	106.1
Lahke proge	80.0	100.1	85.4
Žična valjarna	103.1	120.1	95.2
Valjarna 2400	91.6	110.0	102.2
Valjarna 2200	109.8	109.8	103.8
Valjarna 1300	99.0	99.0	98.3
Jeklovlek	83.5	99.8	99.4
Skupaj:	87.5	105.0	97.1
Hladno valjarna	83.4	100.7	94.7
Žičarna	84.8	107.8	104.1
Žični proizvodi	81.5	97.3	97.0
Cevalna	85.5	103.1	101.1
Elektrodni odd.	76.0	90.8	88.4
Skupaj:	83.1	101.2	98.6
Siva livarna	—	—	—
Jeklo livarna	38.8	46.2	72.0
Skupaj:	38.8	46.2	72.0
Opekarna	—	—	326.0
Vse skupaj:	88.2	106.8	99.3

Letni družbeni plan: po količini 88.2%
po vrednosti 88.3%
Družb. plan jan.—okt. po količini 106.8%
po vrednosti 106.0%
Definitivni plan: po količini 99.3%
po vrednosti 100.2%

Slika 9 (k članku na str. 152). Stara lužilnica in pocinkovalnica se bo morala čez čas umakniti vse bolj razsežnim in modernim javorniškimi valjar-
nam, ki čez noč spreminjajo svoje lice.

Slika 1 (k članku na str. 152) Obzidava okrogle peči za ingote

Nekaj o kozmičnih žarkih

(Nadaljevanje in konec)

Druga domneva o nastanku teh žarkov je neverjetno enostavna: Vsemir se vedno bolj širi. Zato mislijo nekateri, da je nastal po siloviti eksploziji pred približno tremi milijardami let. Tako je nastalo vprašanje, ali ni morda kozmično izžarevanje posledica te prvotne eksplozije? Ker pa sploh ne vemo točno, kako je nastal svet, ne vemo, ali naj sploh resno vpoštevamo to domnevo. Zaenkrat niso znanstveniki za njo preveč navdušeni. Najtežje si pri tej domnevi razlagamo, kaj se je v teh treh milijardah let zgodilo s temi žarki; bržkone bi se v tolikem času morali spremeniti v kako interplanetarno tvarino. Spet druga možnost je ta, da pridobivajo delci kozmičnih žarkov le postopoma svojo ogromno energijo, in sicer le počasi. Znani so nam različni postopki, po katerih je tako počasno pridobivanje energije možno. Gre samo za to, da izberemo med njimi tiste, ki najbolj odgovarjajo v podrobnostih tej razlagi, kar je seveda lažje rečeno kot pa storjeno.

Kar 12 znanstvenih domnev predpostavlja, da pospešujejo energijo kozmičnih žarkov električna in magnetna polja nekje v vsemirju. Lahko

Za večjo proizvodnjo javorniških valjarn

Z predvideno modernizacijo in mehanizacijo valjarne tanke pločevine bodo javorniške valjarne, kot celota, dosednji izgled zelo spremenile. Spremembe so že sedaj vidne, kljub temu, da gradnje še niso v zaključni fazi. Dela so tako obširna, da bodo v celoti končana šele leta 1956. Tempo gradnje se pa stopnjuje iz dneva v dan. Vse hiti ter se trudi, da bi bila vsa dela izvršena v določenih terminih ter s tem dosežen cilj, to je čim preje povečati proizvodnjo valjarskih produktov. Ta perspektiva je narekovala že povečanje proizvodnega plana valjarn v letu 1955. Glavno povečanje gra na račun tanke in fine pločevine. Dosedanja zmogljivost proge valjarne 1300, ki znaša 18.000 ton letno, se mora v letu 1955 na podlagi modernizacije zvečati na 30.000 ton letno. V dokončni stopnji izgradnje, to je v letu 1956, pa mora znašati proizvodnja že 40.000 ton letno. S pločevinsko valjarno 2400 in pa z modernizacijo valjarne 1300, to je naših pločevinskih valjarn, se proizvod po asortimanu zelo spremeni in to v korist pločevine. Leta 1955 bo razmerje valjanih profilov proti valjani pločevini za prodajo 1 : 3,3. Pred letom 1941 je to razmerje znašalo 1 : 1,13. Ta razlika nam jasno pove, da morajo nastopiti občutne spremembe, ki bodo nujno nastale na dosedanjih objektih javorniških valjarn. Tako bodo že pri matični progi javorniških valjarn, to je na težki progi, analogno z večjo potrebo platin za tanko pločevino, nastale spremembe samega postrojenja, kakor tudi zgradbe. Te spremembe bodo občutne, ker je ta proga srce javorniških valjarn, od katere dobivajo ostale svoje polfabrikate razen

valjarne 2400. Poleg tega je pa pri modernizaciji valjarne 1300 nastopila zahteva določenih sprememb na težki progi tudi zaradi nujno potrebnega prostora, katerega je potrebno pripraviti za modernizirano valjarno 1300. Stare talne peči težke proge se morajo umakniti novi gradnji, kot se je morala umakniti stara pločevinska valjarna 2200 in oditi v zaslužen pokoj po 50-tih letih obratovanja že v mesecu juliju letošnjega leta.

Vse te velike spremembe se pa vršijo ob rednem obratovanju vseh valjarn in to sredi normalnega delovnega postopka. To predstavlja za graditelje velike težave, ki se včasih zdijo nepremostljive. Vendar se je z vztrajnostjo in pa z zagrizenostjo za doseg dokončnega cilja, s pravilnim razumevanjem za sporazumno sodelovanje vseh prizadetih oddelkov do sedaj še vedno posrečilo premostiti vse ovire ter se delo gradnje, kakor tudi proizvodnje, zadovoljivo odvija. Kljub nemajhnim težavam bodo valjarne dosegle letošnji plan, kapitalna izgradnja pa bo izgotovila vsa dela le z minimalnimi zakasnitvami v terminih, ki pa nastajajo večinoma zaradi neizpolnitve dobav materiala od strani pogodbenikov, včasih pa tudi vsled perečega pomanjkanja potrebne delovne sile. Pri vseh teh težavah je pa jasno čutiti krepko delovno zavest in odgovornost delovnega kolektiva valjarn, kakor tudi vzdrževalnih oddelkov za doseg končnega cilja — zvečanje proizvodnje pri boljših delovnih pogojih.

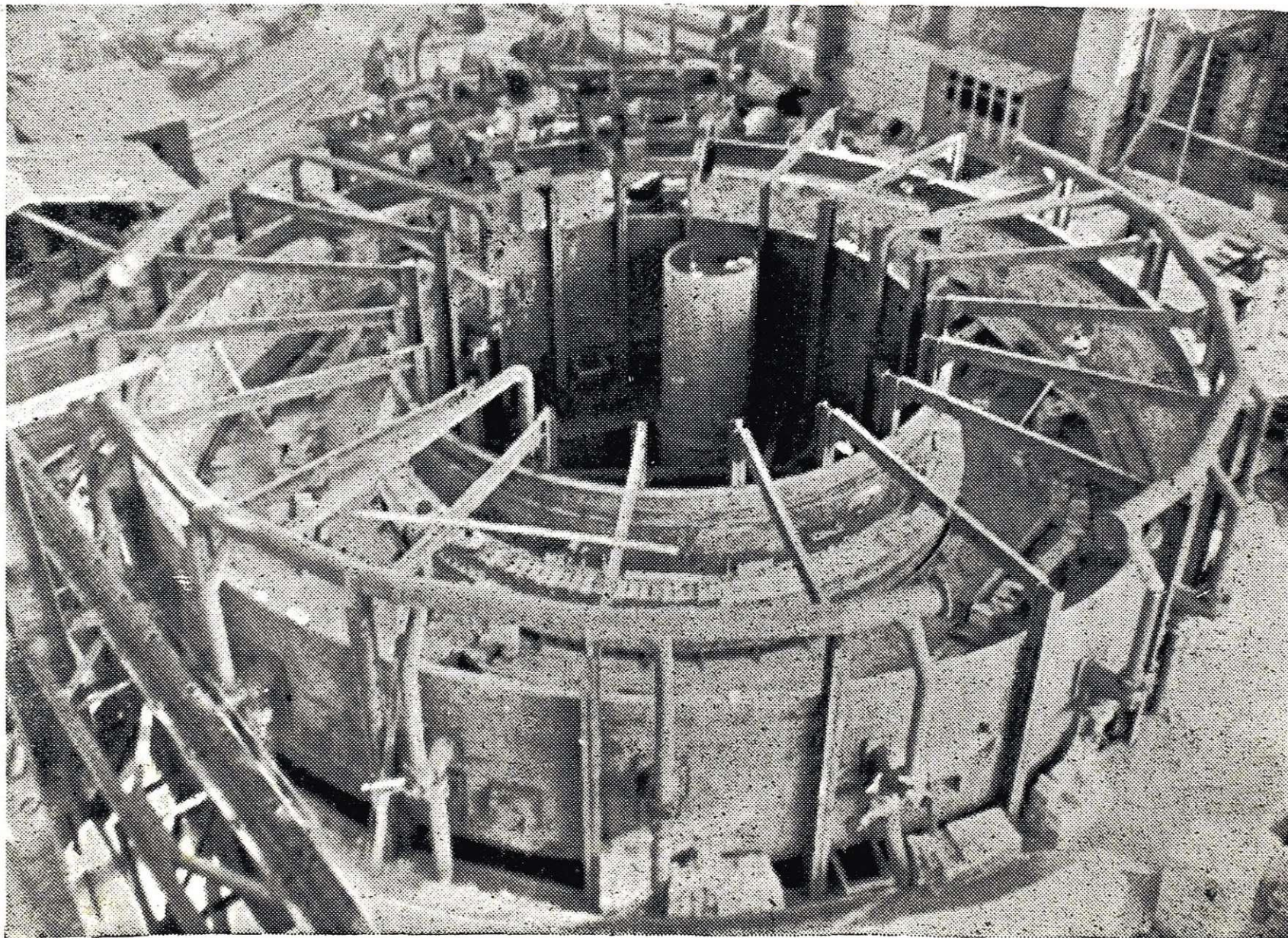
Potrebno je, da je celoten kolektiv Železarne Jesenice ob takih prilikah obveščen o veličini dela, zato bi navedel dosedanje uspehe, ki so najbolj razvidni iz sledečih števil in dejstev:

Obe stari lopi valjarne 1300 in prejšnje valjarne 2200 sta podaljšani na vzhod za 24 m. Stranska lopa ob valjarni 1300 pa za 60 m. Nad 4,5 tonsko žerjavno progo je postavljena nova lopa v

kar vnaprej izključujemo, da pospešujejo električna polja napetost jedra kozmičnih žarkov električna polja slično kot nabija visokonapeti električni tok v cevi televizijskega sprejemnika elektrone in jih pospeši do svetlobne brzine tako, da se potem lahko vidijo na televizijskem platnu sprejemnika kot svetloba odnosno slika.

Brezračen prostor je namreč dober prevodnik elektrike. Zato naglo spaja pozitivne in negativne električne naboje in jih tako med seboj nevtralizira, kjerkoli se pojavijo ločeni. Električna polja so le okoli ločenih električnih nabojev, kjer takih ni, tudi ni nobenega električnega polja. Zato jih ni niti v vsej vesmiri in zato ne morejo vplivati na kozmične žarke.

Več nam obetajo magnetna polja, zlasti naglo spreminjajoča se magnetna polja. Taka polja utegnejo biti v posameznih zvezdah ali v oblakih iz medzvezdne tvari, ki krožijo po vsej vesmiri. Dosedanja dognanja ne nasprotujejo domnevi, da nastajajo z energijo nabita jedra kozmičnih žarkov v ogromnih sončnih pegah ali v določenih zvezdah z velikimi naglo menjajočimi se magnetnimi polji. Vendar so doslej odkrili komaj dovolj takih zvezd, da bi utegnile proizvajati toliko kozmične sile, kolikor je imajo vsi kozmični žarki, kar jih je naenkrat v vsej vesmiri.

Slika 2 (k članku na str. 152) Pogled na okroglo peč ingotov v gradnji

Slika 3 (k članku na str. 152). Gradnja okrogle peči ingotov

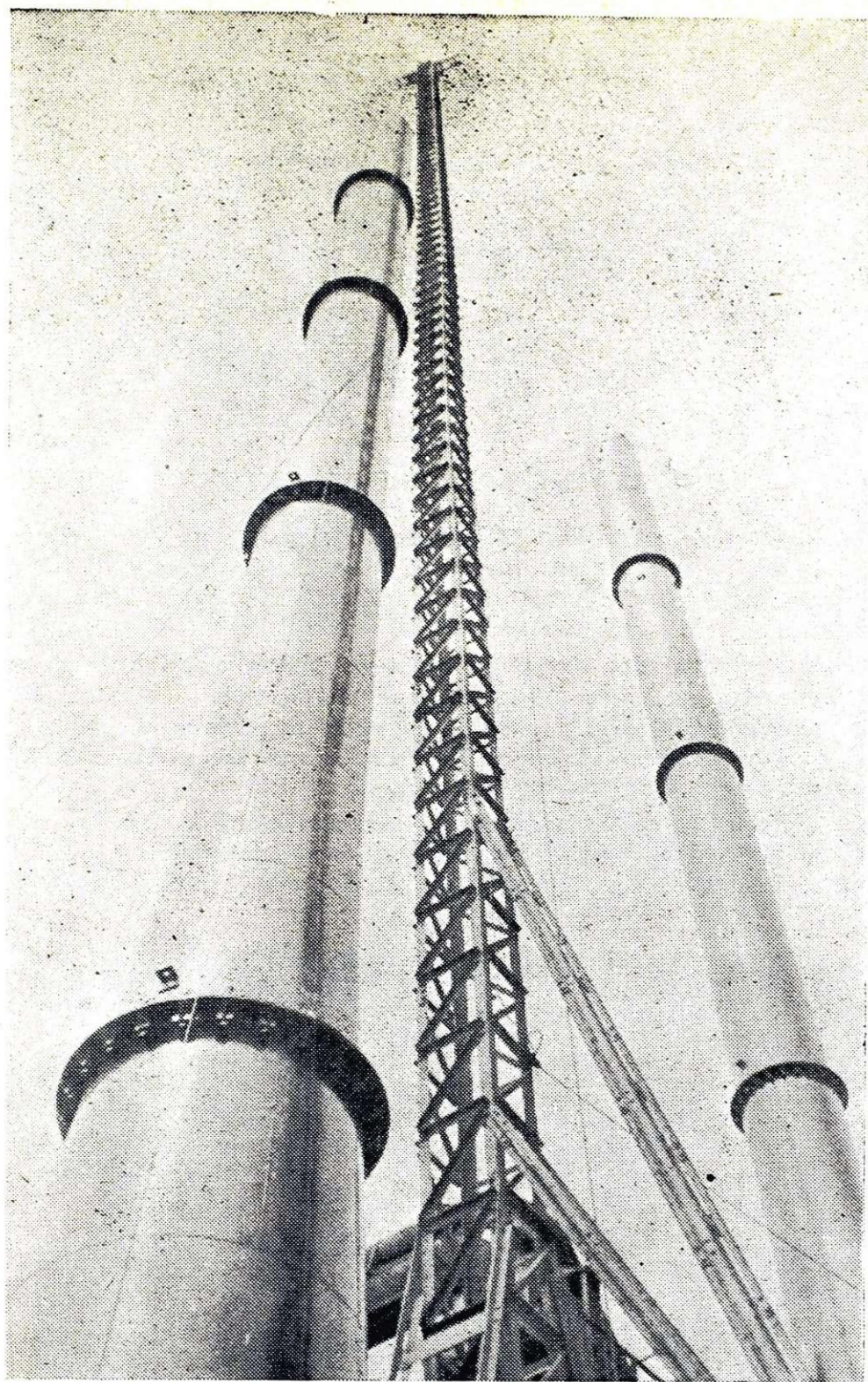
O magnetičnih oblikah v spiralnih meglah ali Rimski cesti pa vemo zelo malo. Morda ravno zaradi tega obetajo toliko domneve, da izvirajo kozmični žarki iz magnetičnih oblakov.

Skoraj z gotovostjo lahko trdimo, da so v vsemiru megle iz medvezdne tvarine in verjetno imajo tudi magnetna polja. Zadostuje, da imajo take megle magnetna polja z magnetno gostoto približno 10–6 gaussov, da lahko učinkujejo kot bomo kmalu zvedeli.

Medtem ko vsebuje kubični centimeter našega ozračja trilijone atomov, jih je morda v kubičnem centimetru medvezdnih megel le precejšnje število. Vendar so take megle v primeri z ostalim neizmernim prostorom vsemira še precej goste.

Interplanetarne megle se premikajo z brzino približno 30 km v sekundi. Magnetno polje take megle pospešuje ali zavira s svojimi motnjami brzino z energijo nabitega jedrca kot teniški reket, ki pospešuje silo žoge, ki jo udari čimbolj ji hiti nasproti in jo zavira, čimbolj se pred njo umika. Po fizikalnem nauku po katerem se energija samo lahko spremeni, nikdar pa ne uniči, pridobijo jedrca, ki krožijo v vsemiru, na lastni energiji, ko zadenejo ob magnetične oblake — bolj kot pa zgubijo na svoji energiji. Bolj pogosto zadenejo ob njih in s čimvečjo silo, tembolj pridobivajo ta jedrca kozmičnih žarkov na lastni

visoki železni konstrukciji, pod katero se je dogradila nova okrogla peč za ingote, ki bo nadomestila stare talne peči. Slike 1, 2 in 3 nam prikazujejo to peč v gradnji. Peč stopi v redno obratovanje 29. t. m. Ob koncu te nove lope se dvigata dva nova dimnika v železni konstrukciji, visoka po 45 m, in jih prikazuje slika 4 ob montaži. Še trije komadi takih dimnikov bodo stali ob koncu vseh gradenj, kar bo seveda spremenilo lice javorniških obratov že na zunaj in na daleč. V podaljških lop je že izgotovljen velik fundament in vsa kanalizacija za trio predogrodje s predležjem in pogonom. Prve montaže na tem fundamentu pričnejo v mesecu decembru. Po sedanjem terminskem planu naj staro trio ogrodje, ki ga predstavlja slika 5, že obratuje meseca februarja na novem mestu. K ogrodju bodo montirane dvizne mize in trakovi, ki bodo občutno olajšale naporno delo valjanja in dale možnost z istim ogrođjem zvečati dosedanje proizvodnjo za 100%. Fundament za platinsko peč je tudi že gotov in se vrši montaža 28 m dolge peči v pospešenem tempu. Paralelno z obratovanjem trio ogrodja mora namreč tudi ta peč pričeti obratovati in nadomestiti stare peči, ki jih prikazuje sliki 6 in 7. Naporno delo pri teh starih pečeh bo z novo pečjo odpadlo, istočasno se bo pa zboljšala kvaliteta ogrevanega vložka. Za zagotovitev prostora prometu pri razširjenju je bilo nujno postaviti veliko škarko ob potoku Javorniku. V podaljških obeh lop sta že nameščena tudi dva težka žerjava 10/25 ton. Vsa ta glavna dela so zahtevala do sedaj okoli 3.700 m³ izkopa in okoli 2.800 m³ betona. Vendar se bo v nadaljnji izgradnji ta številka še povečala za več kakor 100%. Tako so tudi že v polnem razmahu dela na izkopu nove 40 m dolge normalizirne peči, ki naj do konca marca leta 1955 nadomesti stare, nerentabilne, normalizirne peči, kot jih prikazuje slika 8.

Slika 4 (k članku na str. 152). Nova dimnika javorniških valjarn ob montaži

Stara neodgovarjajoča postrojenja se morajo tako postopoma umikati novim, vendar morajo istočasno ob novih gradnjah še zdržati polno dosedanje kapaciteto. S tem si zasiguramo izpolnitev družbenega plana. Leta 1956 se bo morala kot zadnja umakniti stara lužilnica in pocinkovalnica, ki jo prikazuje slika 9 in bo s tem tudi zaključena kompletna modernizacija valjarne 1300. Seveda vsa ta nova postrojenja zahtevajo tudi od pomožnih obratov spremembe, tako, da bo istočasno šel v obrat novi parni kotel, katerega gradnjo predstavlja slika 10. Ravno tako bodo nastale spremembe pri čistilcih plina in pri plinskih napeljavah od generatorjev do novih objektov.

Res prikazuje slika 11 veliko skladišče ingotov, vendar bo v najbližji bodočnosti s pospešeno modernizacijo javorniških valjarn mogoče že ves ta material predelati v končne proizvode in bodo s tem valjarne stopale v koraku z zvečano proizvodnjo naših jeklarn.

Odlasek Ciril

energiji, ki je potem na koncu po tolikih kolizijah tako ogromna, da si je ne moremo niti zamisliti.

To nekoliko površno domnevo je pozneje ugledni italijanski jedrni fizik Enrico Ferri, ki je leta 1938 dobil Nobelovo nagrado, izračunal s svojimi matematičnimi zaključki. Protone predstavljajo približno 90 odstotkov tvari kozmičnih žarkov, ki dosežejo našo zemeljsko oblo. Ferri je izračunal, da je možno, da ti protone, vsaj večina njih, lahko nastajajo na prej opisani način. Vendar so Ferrijeva dognanja pomanjkljiva, ker se mu ni posrečilo dokazati, kako se povečuje energija tistih atomov, ki so težji kot vodikovi.

Temu je vzrok dejstvo, da težja jedrca zgubljajo med potjo skozi vseмир hitreje na lastni energiji kot pa lahka. Zato mora na primer atom železa imeti nič manj kot 300 milijard elektronskih voltov (300 Bev) prvotne napetosti, če se noče popolnoma zaustaviti preden sreča magnetični oblak, ki ga sune naprej. Za protone pa zadostuje v ta namen prvotna energija 200 milijonov elektronskih voltov (200 Mev), kar predstavlja po vseмирskem merilu le majhno silo, ki lahko na različne načine nastane. Toda nihče si ne more zamisliti, kako nastane neverjetna sila 300 milijard elektronskih voltov v težjih atomih, preden jih lahko pospešijo magnetične megle.

To je stanje dosedanjih raziskovanj v zvezi z kozmičnimi žarki. Kljub bujni domišljiji raziskovalcev vemo le malo o kozmičnih žarkih. Vendar je veliko zanimanje, ki ga povzroča študij kozmičnih žarkov, dovedel do nepričakovanih uspehov, ki so zelo pomembni za splošen napredek. Morda je celo dobro, da je ta uganka vesoljstva še nerešena, da si ne domišljamo, da vse razumemo in da je naše znanje o vsemiru, v katerem živimo, dovršeno. Lahko pa trdimo, da bomo odkrili eno velikih ugank vseмира, ko bomo vedeli, odkod prihajajo in kako nastajajo kozmični žarki. (Iz revije »The Scientific Monthly«)

**Varuj našo
skupno
lastnino
pred
požarom**

Več skrbi za varnost pri starem železu

Strokovna ocena kvalitete in vsebine starega železa zahteva od industrijskih podjetij, predvsem železarn, določeno število sposobnega kadra s primerno prakso. Dolgoletne izkušnje železarn so pokazale, da dobavitelji starega železa delajo pri nakladanju vagonских pošiljk napake, bodisi zaradi nezadostnega strokovnega znanja skladišnega in odpremnega osebja, bodisi iz malomarnosti. Pri tem gre predvsem za municijo in ostale eksplozivne. Res je, da podjetje z odpadnim materialom »Odpad« trguje z velikim številom vrst odpadkov in če bi hotelo imeti za vsako vrsto izvežbanega strokovnjaka, bi to zahtevalo visoke izdatke. Vendar bi se moralo v celoti zavedati odgovornosti skladišnega in odpremnega osebja, ki je dolžno, da pri nakladanju kontrolira vsebino in pri tem odvaža vse sumljive dele polnjene s kakršnokoli municijo ali drugimi eksplozivnimi snovmi, ter tako prepreči, da pride med starim železom pomešana municija k prijemniku — Železarni.

Vsaka površnost pri izbiri blaga ima lahko za posledico večje ali manjše težave pri metalurškem procesu, zato upravni organi železarne lahko

Pišejo nam . . .

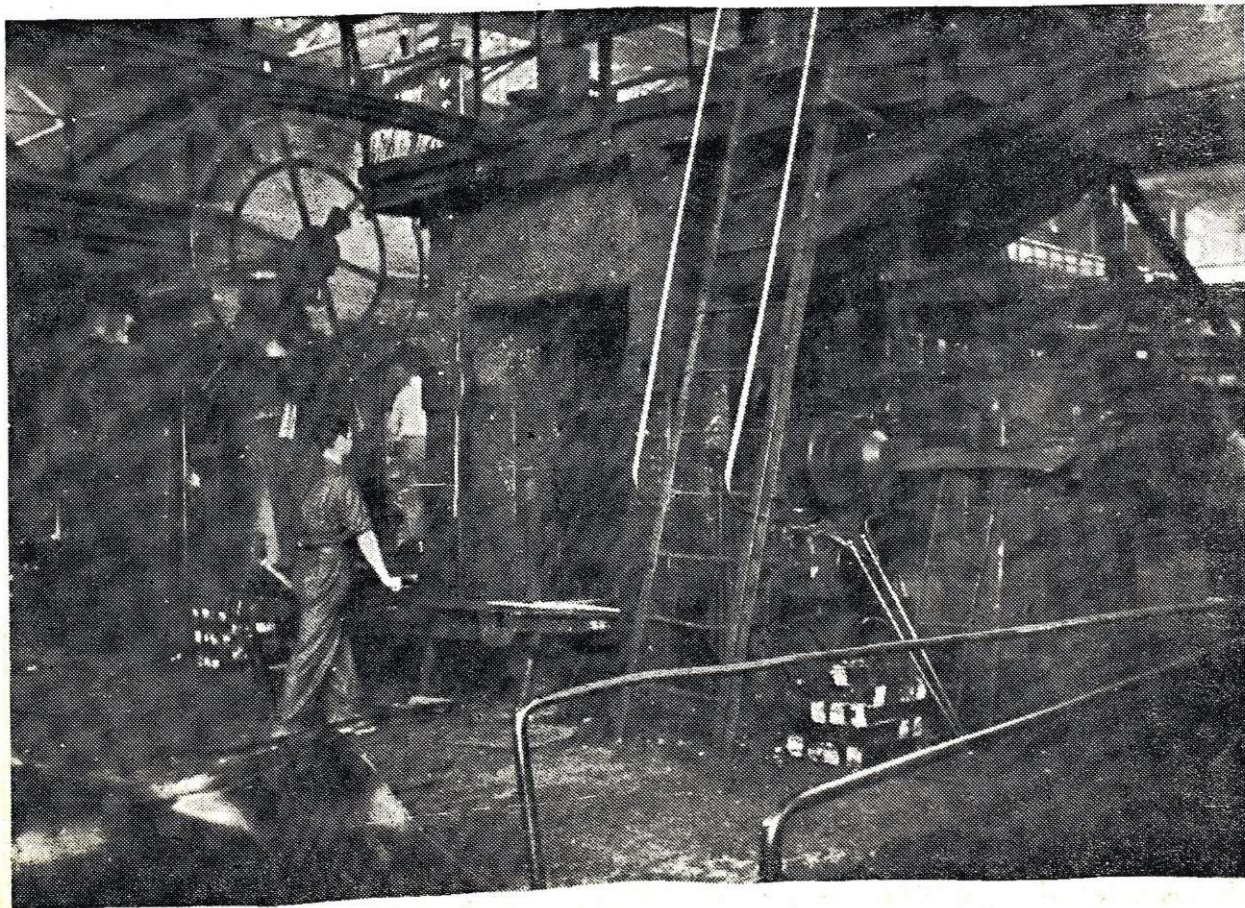
Naši sindikalni odbori vršijo tudi pomembno vlogo pri reševanju socialnih vprašanj in pomoči najbolj potrebnih članov. Tako je tudi sindikalni odbor sklenil letos poleti, da obdari na letovanju v koloniji Zveze borcev v Izoli se mudeča otroka Ladislavo in Janeza Kofol. Imenovana sta takorekoč ostala sama, saj jima je mama umrla februarja letos za težko boleznijo, njun očka, borec od leta 1941 pa že leto dni leži težko bolan v bolnišnici. Za prejetu darilo sta se Ladislava in Janez pisмено zahvalila in njuno zahvalo radi objavljamo:

SINDIKALNEMU ODBORU JEKLARNE

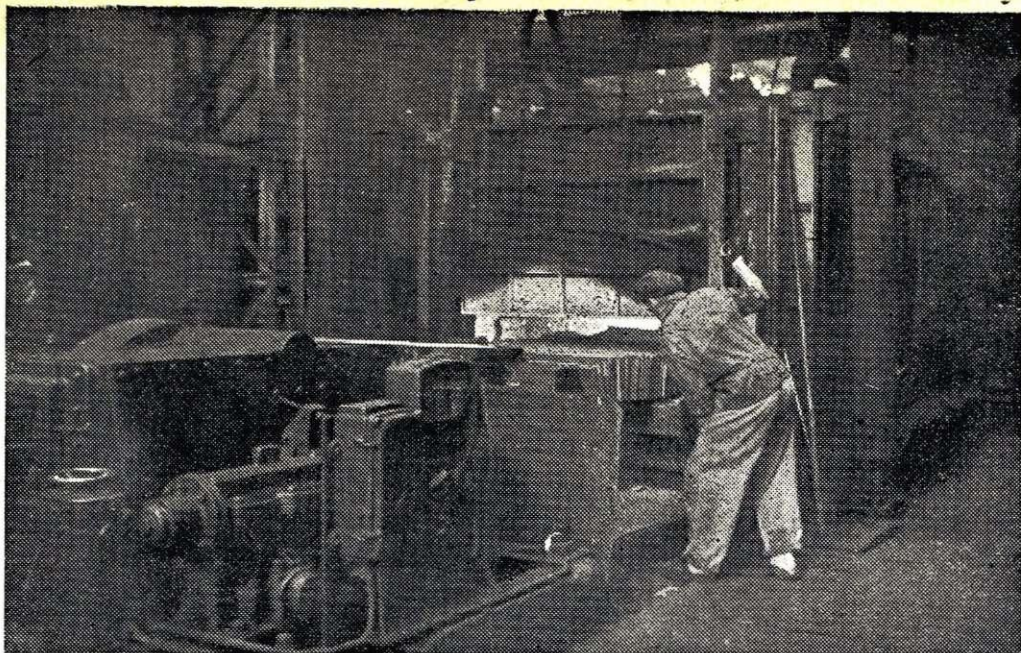
Prijetno so naju razveselile Vaše želje in darilo. Vaša pomoč ob izgubi ljubljene mamice nama je segla globoko v srce, zbudila v nama živo vero v zdravo socialistično družbo in zaupanje v njeno moralno in materialno pomoč.

Vaš ponovni dar ob priliki najinega oddiha v koloniji ZB v Izoli je utrdil v nama sklep, da bova nadaljevala s šolanjem in najino vzgojo do take stopnje, ki je potrebna sodelavcem v tako plemenitem kolektivu kot ste Vi, dragi jeklarji. Da, ponosna bova nekoč, če bova dočakala sprejem med Vas.

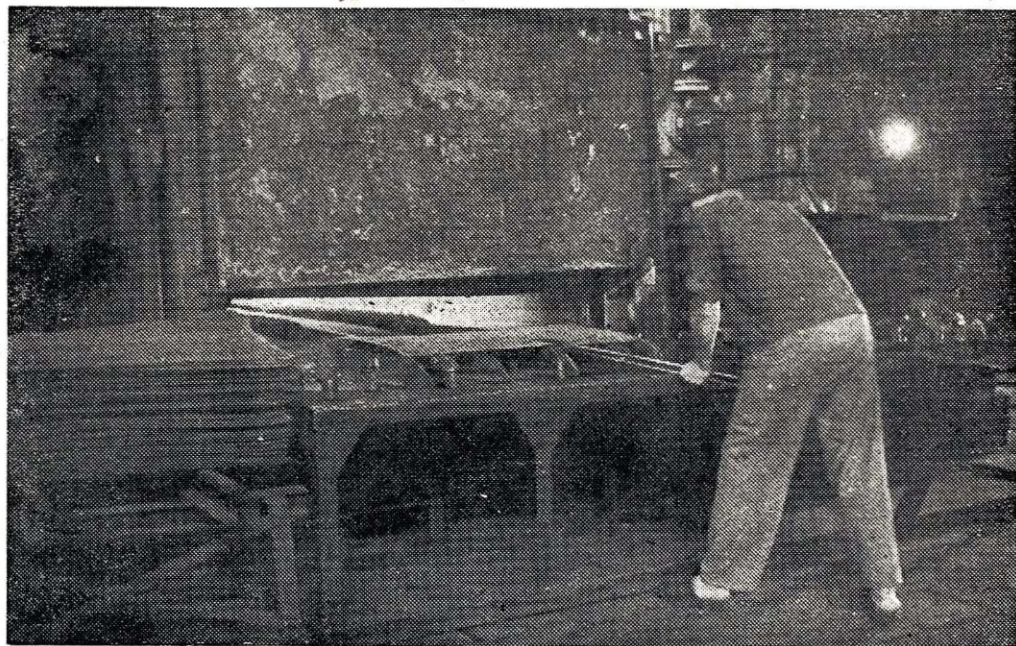
V koloniji sva bila zdrava in v družbi otrok padlih borcev srečna. Naš delovni red je bil poln zanimivosti, telovadbe, kopanja, smeha in dobre volje. Počutili smo se kot ena družina. Obiskali

Slika 5 (k članku na str. 152). Trio ogrodje, ki bo preneseno v novo halo javorniških valjarn.

Slika 6 (k članku na str. 152). 28 m dolga platinska peč bo nadomestila to staro peč javorniških valjarn.

Slika 7 (k članku na str. 152). Tudi to peč bo zamenjala novo zgrajena in moderna platinska peč.

smo zanimive kraje iz NOB. Spoznali smo tisočletni razvoj istrskih Slovencev do današnjih dni, življenje v morju, plovne objekte in življenje tamkajšnjih ljudi. Vse je bilo zelo zanimivo.

Vrnila sva se ožgana od sonca in obogatena s številnimi novimi spoznanji.

Prisrčno Vas pozdravljava! Ponovna Vam hvala!

Hvaležna Kofol Ladislava in Kofol Janez

KDO JE KRIV?

Na 1. novembra — dan vseh mrtvih, se vsi spominjamo svojih umrlih in padlih za svobodo.

Spomenik padlim borcem na Javorniku in Koroški Beli pa je bil na ta praznik slabo obiskan.

Zato mislimo, da bi jeseniška ali javorniška godba in jeseniški ali javorniški pevci lahko pripravil vsaj kratko žalno svečanost, če že ni bilo mogoče popoldne, pa vsaj dopoldne. Tudi odbor

upravičeno zahtevajo tako od dobavitelja, kakor tudi in zlasti od lastnih prevzemnikov čim večjo natančnost in odgovornost. Pretekla vojna je na vsemogočih krajih nakopičila najraznovrstnejši železni material z municijo v rabnem ali nerabnem stanju vred. Nabiralci starega železa so seveda segli in še vedno segajo, po teh stvareh brez presoje kakšno nevarnost lahko predstavlja takšen material za tehnične naprave in osebje železarn, ki ga sprejme v predelavo.

Po vsem tem je popolnoma upravičena zahteva, da že podjetja »Odpad« odstranijo iz pošilk starega železa vso prazno ali polno municijo. Presoja nevarnosti municije je za nepoznavalca mnogokrat zelo težka, saj ima prazna granata lahko še aktiven vžigalnik, ali pa je eksploziv površno odstranjen ali prekrit n. pr. z zemljo in peskom.

Zato bi morala odkupna podjetja odpadlega materiala sleherno municijo prijaviti vojaškim organom, ki bi jo strokovno pregledali in šele nato s točnim zapisnikom in obvezno garancijo o varnosti za pretopitev odpremili železarni. Aktivno municijo, ki je zaradi zastarelosti ni mogoče reaktivirati, pa bi bilo treba razstreliti.

Stalno ponavljajoči se primeri, da železarne med starim železom najdejo nevarno municijo, pa še zmerom zahtevajo, da se zaračunavajo penale dobaviteljem starega železa po določbah nabavne pogodbe zaradi stroškov prebiranja, razstreljevanja municije in zaščite svojega osebja in tehničnih naprav. Zato bi morala tudi podjetja »Odpad« obvezno prevzeti podobno zaračunavanje kazni do svojih odgovornih uslužbencev v slučaju najdbe municije. Vse premalo je morda tudi poudarjena odgovornost in skrben pregled starega železa v samih železarnah. Za to odgovorno osebje se mora v polni meri zavedati nevarnosti, ki ne preti samo njim samim, temveč tudi drugim članom kolektiva in napravam podjetja sploh.

Razlogi za potrebno ureditev in odstranitev vseh nevarnosti prometa in trgovine s starim železom so s tem podani, kar bi bilo tudi osnova za življenjsko varnost delavcev v metalurških obratih, celokupni uspehi v tem pogledu pa bi se blagodejno izražali v vsem socialističnem gospodarstvu.

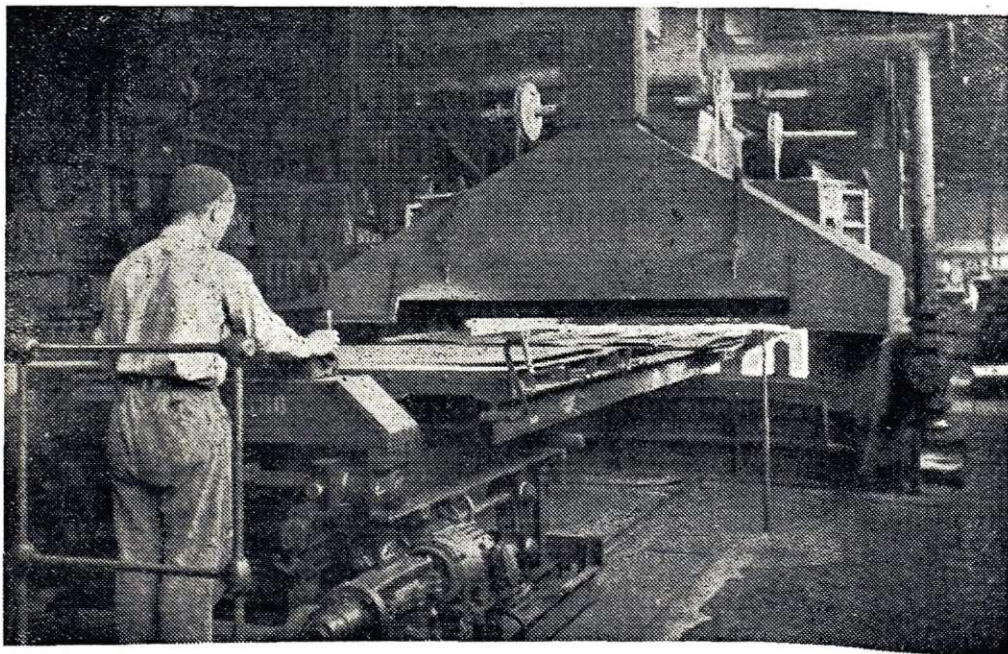
J. Frece

Zveze borcev bi lahko uredil razstavo slik padlih v borbi in umrlih v taboriščih kot je to storil vsa prejšnja leta. Takšen odnos do spomina tistih, ki so žrtvovali svoja življenja za našo svobodo nam ni ravno v čast.

F. S.

SE RES NE DA NIČ STORITI?

Prebivalci Podkuž in Belce smo že leta 1951 naredili prošnjo na Direkcijo državnih železnic v Ljubljani za postavitev železniškega postajališča med Mojstrano in Martuljkom. Ker takrat Okr. ljudski odbor v Radovljici ni smatral za potrebno, da izda tozadevno priporočilo, je tudi Direkcija našo prošnjo zavrnila. Letos smo ponovno vložili prošnjo in prosili za posredovanje ljudskega poslanca tov. Miha Potočnika. Toda Direkcija je prošnjo spet odbila z glavno utemeljitvijo, da bi ustavitev enega para mešanega vlaka na predvidenem postajališču stala 855 din, medtem ko bi dohodki ob predvidenem najvišjem številu potnikov znašali le 700.— din. Mi smatramo, da to ni zadosten razlog za zavrnitev prošnje, saj je vendar tudi treba upoštevati nadaljnji razvoj krajev Podkuže in Belce. Zdaj imamo prebivalci teh dveh krajev skoraj 3 km peš do najbližje postaje Mojstrana. Vozi se nas redno 20 delavcev v službo na Jesenice in okoli 15 otrok v šolo. Res je, da nas je vseh prebivalcev v obeh krajih le 118, ker pa nimamo niti trgovine, niti zdravnika, smo vsi močno navezani na druge kraje, predvsem na Kranjsko goro in Jesenice. V letnem času morda razdalja 3 km ne predstavlja večje ovire, toda v jesenskem in zlasti v zimskem času pa zaradi vremenskih neprilik pomeni velik napor, saj je marsikdaj bilo onemogočeno priti delavcem na delo, predvsem pa otrokom v šolo. Postajališče, za katero prosimo, pa bi prišlo prav tudi močno razvijajoči se lesni industriji in njenim delavcem v tem okolišču, da ostalih, predvsem letoviških potreb, sploh ne omejujemo.

Slika 8 (k članku na str. 152). Te stare nerentabilne normalizivne peči javorniških veljarn bo zamenjala nova moderna 40 m dolga peč, ki bo predvidoma začela obratovati marca 1955.

Disciplina na delovnem mestu
je predpogoj
za dvig storilnosti dela!

Z željo, da nas z razumevanjem do naše nujne potrebe po železniškem postajališču pri naših upravičenih stremljenjih podpre vsa javnost, ta članek tudi objavljamo in ponovno povdarjamo, da smo v največji meri pripravljeni materialno in z delovno silo pomagati pri gradnji, kot smo v vseh prošnjah tudi že navedli.

Vprašamo le, če res ni mogoče ničesar storiti pri vseh teh le na kratko omenjenih dejstvih, da bi delovnim ljudem Podkuž in Belce omogočili v interesu vse naše skupnosti znosnejše prometne in s tem tudi življenjske pogoje na sploh.

V imenu prebivalcev Podkuž in Belce — G. F.

Poročilo o nezgodah za oktober 1954

Obrat	P o š k o d b e						skupaj v %, na stalež
	Stalež	smrt.	tež.	srednje	lahke		
Uprava	182 (182)	—	—	—	1 (—)	1 (—)	0,5 (—)
Nabavni	55 (54)	—	—	—	— (—)	— (—)	— (—)
Pomož. služ.	141 (37)	—	—	—	— (—)	— (—)	— (—)
Plavž	372 (364)	—	—	—	10 (4)	10 (4)	2,6 (1,0)
Livarna	191 (194)	—	—	— (2)	1 (2)	1 (4)	0,5 (2,0)
Mehanična	303 (323)	—	—	— (1)	3 (1)	3 (2)	0,9 (0,6)
Gradbeni	305 (298)	—	—	—	11 (3)	11 (3)	3,6 (1,0)
OTK	138 (130)	—	—	—	1 (—)	1 (—)	0,7 (—)
Komunalni	92 (196)	—	—	—	— (1)	— (1)	— (0,5)
Energijski	145 (145)	—	—	—	— (—)	— (—)	— (—)
Martinarna	546 (546)	—	—	2 (2)	9 (6)	11 (8)	2,0 (1,4)
Elektro peč	83 (83)	—	—	—	1 (3)	1 (3)	1,2 (3,6)
Opekarna	220 (224)	—	—	— (2)	2 (4)	2 (6)	0,9 (2,6)
Javornik I.	762 (751)	—	—	2 (2)	23 (25)	25 (27)	3,2 (3,5)
Javornik II.	364 (360)	—	—	—	10 (12)	10 (12)	2,7 (3,3)
Žična valjar.	209 (209)	—	—	— (2)	4 (8)	4 (10)	1,9 (4,7)
Javornik III.	307 (304)	—	—	—	5 (4)	5 (4)	1,6 (1,3)
Javornik IV.	53 (53)	—	—	—	2 (1)	2 (1)	3,7 (1,8)
Valjarna 2400	216 (218)	—	—	—	9 (10)	9 (10)	4,1 (4,5)
Jeklovlek	100 (101)	—	—	—	— (—)	— (—)	— (—)
Predelovalni	615 (612)	—	—	— (1)	24 (8)	24 (9)	3,9 (1,4)
Varilna žica	127 (121)	—	—	— (1)	— (1)	— (2)	— (1,6)
Cevalna	147 (144)	—	—	—	— (—)	— (—)	— (—)
Elektr. del.	126 (120)	—	—	—	1 (2)	1 (2)	0,7 (1,6)
Konstrukcij.	216 (210)	—	—	1	8 (3)	9 (3)	4,1 (1,4)
Promet	415 (409)	—	—	—	6 (7)	6 (7)	1,4 (1,7)
Transportni	191 (158)	—	—	—	3 (3)	3 (3)	1,5 (1,8)
Garaža	20 (19)	—	—	—	— (—)	— (—)	— (—)
Kapitalna	92 (95)	—	—	—	— (—)	— (—)	— (—)
MIŠ	268 (266)	—	—	—	— (—)	— (—)	— (—)
Skupaj	7001 (6926)	—	—	5 (13)	134 (108)	139 (160)	1,9 (2,03)

Številke v oklepajih se nanašajo na mesec september za primerjavo. V mesecu oktobru se je zgodilo tudi 6 nezgod na poti na delo. Kljub manjšemu številu nezgod in procentu na stalež pa je izguba dnin v primerjavi s septembrom znatno večja.

Ob tej priložnosti opozarjamo vse člane kolektiva, da točno javljajo vse nesreče, razlikujoč pri tem nezgode, ki se zgodijo v tovarni na delu in nezgode, izven delovnega časa. Pojavljajo se nam-

Predor Jesenice-Radovna?

Že v lanskem letniku je bil v »Zelezarnju« objavljene članek, v katerem je pisec nakazal predloge in potrebe za povečanje naše športne in turistične dejavnosti. Med drugim je omenil tudi gradnjo žičnice na Mežakljo in ugotovil, da je to problem, ki ga je treba zlasti v interesu turizma čim prej realizirati.

Res je, da smo glede takih naprav v našem turiz. zelo siromašni in se še zdaleč ne moremo primerjati s sosednjo Avstrijo, kaj šele s Švico. Ideja sama na sebi je interesantna in ne vem kdo se ne bi za njo ogreval. Toda pri realizaciji bi bilo treba upoštevati rentabilnost same gradnje, saj bi stroški za gradnjo žičnice ne bili skromni.

Vzporedno s tem pa se je že in se še veliko govori o izgradnji predora skozi Mežakljo v dolino Radovne. Z njegovo izgraditvijo bi vsi Jeseničani in tudi prebivalstvo vsega okraja, ne pa samo turisti, imeli nedvomno velike koristi. Ker bi predor imel ne samo turistični, temveč tudi važen strateški in gospodarski pomen za samo Železarno Jesenice in ves okraj v celoti, je prav če o tem spregovori vsa naša javnost.

Če bi bila gradnja žičnice na Mežakljo draga, s tem še ni rečeno, da bi bila gradnja tunela zastoj, saj bi brez dvoma zahtevala mnogo denarnih sredstev. Toda primerjava koristi in pomembnosti med žičnico in predorom govori za predor, zlasti še, ker bi tudi ta predor zadostil glavnemu namenu žičnice, to je lažjemu in skrajšanemu dostopu k letovišču na Ravnah. Ravne namreč leže na jugozapadnem pobočju Mežaklje in iz Radovne so dosegljive v pol ure hoda.

Pa pogledimo še, kakšne koristi bi imel od predora Jesenice—Radovna tudi naš kolektiv Železarne Jesenice.

Električni daljnovod čez Mežakljo in njegovo vzdrževanje, ki je zlasti pozimi poleg velikih stroškov tudi naporno in nevarno, bi odpadel. Električni tok bi dobili po kablu skozi predor.

Železarni zelo primanjkuje hladilne vode za nove in nove obrate. S predorom bi se po ceveh iz Radovne lahko dobila hladilna voda in nemara bi se tako tudi splošno pomanjkanje vode na Jesenicah odpravilo.

S predorom bi bila omogočena tudi gradnja podzemskih dvoran, kjer bi bila tako potrebna skladišča za najrazličnejši material, ki danes vse povsod leži naokoli, saj vtesnjenost Jesenic in same Železarne ne dovoljuje gradnje velikih skladišč. S tem bi najrazličnejši material bil obvarovan propadanja in tatvin, odpadli bi stroški čuvanja, ne bilo bi nevarnosti pred požari in tudi pred eventualnimi zračnimi napadi, bi bile dragocene surovine in stroji ob primerni impregnaciji na varnem.

S predorom bi bila delavcem iz Zgornjih Gorij in sosednjih naselij precej skrajšana pot na delo v Železarno in marsikak graditelj svoje

hišice bi se ob taki ugodni zvezi z Jesenicami odločil za gradnjo v Radovni. Poleg tega pa bi same Jesenice dobile tudi lep, lahko dostopen in naraven park, saj od kar je takozvani Milanov log zasedel Gradis, v Hrenovici pa so zgrajeni novi predelovalni obrati preostaja Jeseničanom za izprehod samo strma Mežaklja in Mirca. Kakšno važnost polagajo na parke v velikih mestih in tudi v novih industrijskih središčih se lahko prepriča vsak sam, Jesenice pa se s čim vsaj od daleč podobnim ne morejo ponašati, čeprav so v osrčju gozdnega in gorskega sveta.

S predorom Jesenice—Radovna bi torej Jesenice dobile lep naraven park, ki bi jeseniškim delavcem in njih družinam služil kot lepa izletna točka za oddih po delu v Železarni, istočasno pa bi pridobili tudi vrsto lepih stavbnih parcel, ki nam jih spričo ozke jeseniške doline tako manjka. Torej dvoje važnih pridobitev za celotni kolektiv naše Železarne in delovnega človeka Jesenic sploh.

Danes prave in dobre avtomobilske ceste Jesenice—Bled ni. Zveza preko Poljan je posebno za težja motorna vozila neprimerna in nevarna. S predorom bi lahko dobili lepo in udobno cestno zvezo Jesenice—Bled in dalje proti Bohinju, dosedanji ovinek na Lesce pa bi enostavno odpadel. Še več. Če bi bil predor grajen v odgovarjajoči širini bi bilo možno tudi železnici dobiti primernejšo progo, s čemer bo odpadla proga Jesenice—Vintgar. S tem bi se izognili zelo nevarnemu terenu pred Vintgarjem, ki se stalno useda in drči, obenem pa bi se izognili tudi vintgarskemu mostu, ki je velike strateške važnosti, saj bi

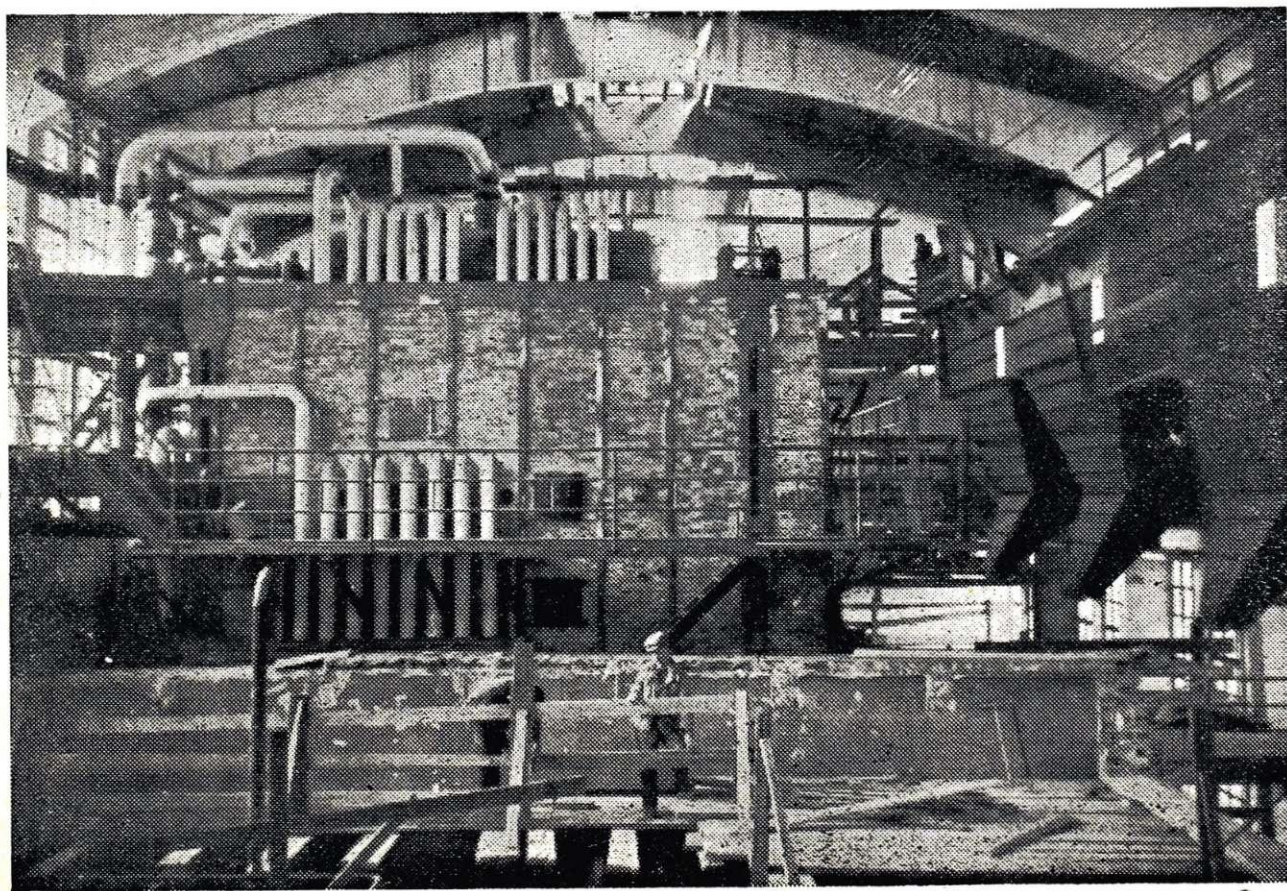
reč primeri, da nekateri, iz strahu, da bodo ob pravico socialnega zavarovanja, v primeru, če se poškodujejo doma, te nezgode prijavljajo kot da so se ponesrečili na delu v tovarni. Socialno zavarovanje z vsemi ugodnostmi je slehernemu delavcu zagotovljeno pa naj se mu pripeti nezgoda pri delu v tovarni ali doma in to v vsakem slučaju enako. Z netočnim prijavljanjem pa se samo vnaša zmeda v statistiko nezgod Železarne, seveda v škodo našega kolektiva, ki tako neupravičeno izkazuje večji procent nezgod kot v resnici.

Pri tem zlasti opozarjamo mojstre, da si tudi v oziru higien-sko-tehnične zaščite svojih obratov ustvarijo popolno avtoriteto, ki bo v korist celotni delovni skupnosti obrata. Na mojstrskem tečaju, ki je zanje organiziran, naj poleg predavanj o osnovah knjigovodstva, zakonodaje, delavska upravljanja in drugega posvečajo vso skrb tudi predavanjem v tehnični zaščiti dela in higieni dela sploh. S tem jim bo olajšano tudi to delo, za katerega v svojem obratu odgovarjajo.

Le s stalno borbo za znižanje nezgod bomo preprečili škodo na zdravju posameznikov in s tem tudi veliko škodo v naši proizvodnji in gospodarstvu sploh!

Vse dopisnike „Železarja“ opozarjamo, da objavljamo samo dopise, ki so podpisani s polnim in čitljivim imenom dopisnika. Iz tega razloga tudi niso objavljeni nekateri dopisi, ker niso podpisani, ali pa so podpisani popolnoma nečitljivo, ki smo jih prejeli v zadnjem času. Zato prosimo ponovno vse, ki pošljejo kakršenkoli dopis, da se čitljivo, s polnim imenom in z navedbo obrata v katerem se zaposleni podpišejo.

Uredništvo „Železarja“

Slika 10 (k članku na str. 152). V gradnji je tudi novi parni kotel, ki bo kot pomožni obrat novih modernih javor-niških valjarn kos novim potrebam.

njegova okvara v primeru vojne imela težke strateške in gospodarske posledice.

Največjega pomena za Železarno in vse Jesenice pa bi bil predor v primeru vojne in zračnih napadov, kar

kljub trenutni pomiritvi v svetu vendarle ni za zametavati. Seveda bi vse to narekovalo gradnjo mostu preko Save, ki bi omogočil hiter prevoz delavcev v slučaju zračnega napada tudi z železnico v predor — zaklonišče

in vrsto drugih problemov, katerih rešitev pa bi bila odvisna od zato poklicanih organov.

Po vseh teh naštetih gospodarskih, strateških in splošno življenjskih koristih, ki bi jih nudil predor Jesenice—Radovna, je prav gotovo vredno in tudi potrebno dobro premisliti ves problem in čim preje stremeti za njegovo uresničitev. Za samo Železarno bi bila gradnja takega predora seveda preveliko breme, čeprav bi lahko prevzela precejšen del na sebi, saj potrebuje za svojo proizvodnjo velike količine apnenca. Z gradnjo predora bi istočasno torej bilo zadoščeno tudi tej potrebi Železarne, saj je verjetno, da bi bila kakovost apnenca v notranjosti boljša, najmanj pa taka, kot je zdaj na dnevnem kopu, ki tudi ni najboljši. Seveda bi se s tem sam apnenec nekoliko podražil, kar pa bi morali nositi tudi ostali interesi, to je sedanji okraj oziroma bodoče komune, železnica in drugi. Posebnih težav pri vrtanju verjetno ne bi bilo. Teren je suh in skalovit. Predor bi bil dolg približno 5 km, kar za današnjo tehniko vrtanja in gradnjo predorov ne predstavlja nobenega problema.

Prav bi bilo, da odgovorni činitelji preučijo ta predlog, upoštevajoč pri tem vse navedene koristi ne samo za Železarno temveč za ves naš gorenjski kot sploh, in razmislijo o njegovi čimprejšnji uresnitvi.

Naročite „Slovenskega Poročevalca“!

SLOVENSKI POROČEVALEC je najbolj razširjen slovenski dnevnik, ter seznanja vsako jutro svoje znance z najnovejšimi poročili iz domovine in zunanjega sveta s političnega, gospodarskega, kulturnega in športnega področja.

PRAVNA POSVETOVALNICA daje vsem bralcem in naročnikom brezplačne pismene ali ustne nasvete s področja delavske in socialne zavarovalne zakonodaje, tolmači pravne predpise v zvezi z davki, delavnimi razmerji, pokojninami itd...

ŽENSKA STRAN prinaša praktične nasvete in navodila o vzgoji otrok, kuhi, modi itd.

PODLISTEK je zanimiv roman v nadaljevanjih.

Vsak naročnik je zavarovan za primer smrti, zaradi nezgode in za primer trajne invalidnosti. V vsakem primeru bo zavarovanje koristilo naročnikom tedaj, ko bodo pomoči najbolj potrebni.

Zato nikar ne odlašajte z naročilom SLOVENSKEGA POROČEVALCA. Takoj ko poravnate naročnino Vam teče zavarovanje.

Mesečna naročnina znaša 200 dinarjev.

Naročite se nanj pri svojem obratnem poverjeniku ali v podružnici „Slovenskega poročevalca“ Jesenice — Gosposvetska 23.

Slika 11 (k članku na str. 152). Zdaj se ingoti še kopičijo, ker stari javorniški obrati miso kos povečani proizvodnji jeklarne. Z dokončno zgraditvijo modernih valjarn pa tudi tega problema ne bo več.

Koristi kuhanja in gretja naših stanovanj s plinom

Pričujoča razprava želi osvetliti enega od številnih problemov, kateri so v naši gospodarski strukturi izrednega pomena.

Razprava analizira sledeče:

a) Znižanje potrošnje lesa za kuhanje in gretje na minimum;

b) istočasno znižanje potrošnje premoga in elektrike v naših gospodinjstvih s tem, da viški ostanejo na razpolago — premog kaloričnim centralam in industriji ali izvozu — elektrika pa enako naši industriji;

c) uvedba kar večjega koriščenja za široko potrošnjo plina »Butan«;

d) koristi te preorientacije za naše narodno gospodarstvo in neposredne koristi potrošnikov.

Mnogo je govora o tem, kako v kar večji meri dvigniti življenjsko raven delovnih ljudi. Vsi smo v tem edini, da je to v naši družbeni stvarnosti mogoče doseči samo s povečanjem proizvodnje. Ni pa to edini način, ki nas vodi k gospodarskemu napredku in tako tudi izboljšanju življenjske ravni delovnih ljudi. Poleg tega imamo namreč še nešteto drugih možnosti, s katerimi lahko učinkovito vplivamo na gospodarski razvoj naše dežele v navedeni smeri.

Naša industrijska zaostalost se na primer odraža tudi v tem, da smo v pogledu potrošnje za kuhanje hrane in gretja naših stanovanj še vedno navezani samo na drva. V krajih z večjo industrijo se uporablja delno tudi premog, dočim kmetijski predeli kurijo tako peči kot štedilnike še 100 odstotno z drvami. V članku »O proizvodnji, potrošnji in prometu lesa v Sloveniji v letu 1953« natisnjenem v Gospodarskem vestniku št. 3 z dne 10. januarja 1953, pisec članka glede tega navaja med drugim sledeče:

»Glede na današnje stanje potrošnje in realno proizvodno zmogljivost gozdov moramo Slovenijo prištevati med eno izmed najbolj zaostalih območij. (Podčrtal pisec). Saj samo z drvami pokurimo domala celokupen letni prirastek naših gozdov! S to stalno višjo potrošnjo lesa od letnega prirastka se postopoma naši gozdovi vse bolj in bolj slabijo, so vse manj odporni, prirastek je vedno nižji.

Stanje slovenskih gozdov je danes že tako hudo, da ne moremo in ne smemo več čakati z ukrepi, s katerimi jih je danes še možno ozdraviti z več ali manj normalnimi sredstvi. Najvažnejši od teh ukrepov je znižanje sečnje gozdov, vzporedno s tem pa se mora zniževati potrošnja lesa tako, da v čim krajšem času dosežemo ravnovesje med potrošnjo in prirastkom.

Ako bi tedaj to nadaljevali v dosedanjem merilu bomo v nekaj letih naši gozdovi uničeni. Poleg tega, da ne bomo imeli lesa za najpotrebnejše stvari, bodo nujno nastopale tudi druge neprijetnosti in povzročale veliko gospodarsko škodo. Posekan gozd je namreč največja nevarnost za poplave in povodnji. Na ta način je nastal naš Kras. Ako tedaj hočemo obvarovati naše gozdove pred popolnim uničenjem moramo nujno v kar največji meri opustiti kurjenje z drvami. Čim več lesa nam mora ostati za industrijsko predelavo. Po podatkih Zavoda za statistiko LRS trošimo od letnega poseka 53.7 odstotkov lesne mase za kurivo, 40.5 odstotkov za gradnje in izdelke mehanske predelave in 5.8 odstotkov za kemično predelavo (papir itd.) vključno kapacitete, ki se dograjujejo. Pri tem vsem pa z dosedanjim posekom lesa krijemo samo 45.7 odstotkov naših potreb, to se pravi, da nam za kritje vseh potreb po lesu zmanjka še 50 odstotkov lesne mase. To so za naše lesno gospodarstvo porazne ugotovitve. Les postaja za naše gospodarstvo dragocena in zelo iskana surovina. Zato bomo morali, kar se tiče toplotne preskrbe, potrošnjo lesa za gorivo omejiti na minimum, pa ne samo v Sloveniji marveč tudi v ostalih predelih države in preiti na potrošnjo drugih virov toplotne energije. Statistično je ugotovljeno, da današnje potrebe s toplotno energijo v republiki LRS krijemo

z lesom z	7585 milijard bruto kalorij ali	88.10%
s premogom z	960 milijard bruto kalorij ali	11.15%
z elektriko z	65 milijard bruto kalorij ali	0.75%
Skupno 8610 milijard bruto kalorij ali 100.00%		

Uporaba plina in tekočih goriv za sedaj ne predstavlja niti 0.1% toplotne preskrbe (Podatki iz referata na posvetovanju o gospodarjenju z lesom v Celju — glej Gospodarski vestnik str. 3 štev. 15 z dne 20. 2. 1954).

Kaj pomeni izvoz finalnih lesnih proizvodov za naše narodno gospodarstvo ni potrebno še posebej naglašati. Ustvarjanje deviz, s katerimi bi lahko še bolj temeljito modernizirali našo industrijo je izredno važno gospodarsko vprašanje. V Delavski enotnosti štev. 23 z dne 4. junija 1954 pisec članka »Devize kurimo«, pravilno ugotavlja, da pokurimo preveč lesa, katerega bi lahko uspešno predelali v razne finalne proizvode in plasirali na tujih tržiščih. Pisec članka konkretno ugotavlja problem kurjenja borovega lesa in ugotavlja, da naša lesna industrijska podjetja vsled pomanjkanja lesa ne morejo prevzemati oziroma sklepati raznih dobavnih pogodb s tujino iz povsem enostavnega razloga, ker nimajo na razpolago zato odgovarjajoče kvalitete lesa. Medtem pa pri nas, posebno na kmetih pokurimo ogromne količine smrekovega, bukovega in borovega lesa.

Po podatkih iz članka Gospodarskega koledarja za leto 1954 »Nekaj značilnosti naše zunanje trgovine« ugotavljamo, da izvažamo:

gozdnih asortimentov	15.8%
žaganega lesa	56.8%
polfinalnih lesnih proizvodov	16.4%
finalnih izdelkov pa samo	11.0%

Tako gre skoraj tričetrt našega lesa za izvoz v surovem stanju ali le malo obdelan. Primerjava povprečnih cen, ki jih dosežemo z izvozom lesa po gornjih skupinah obdelave nam za 1 kg izvoženega lesa daje deviznih dinarjev:

pri gozdnih asortimanih	4.15 din
pri žaganem lesu	19.50 din
pri polfinalnih proizvodih	26.80 din
pri finalnih proizvodih pa	77.00 din

Gornji podatki nam tedaj zelo zgovorno govore, da bo potrebno sprostiti kar večje količine drv industriji za mehanično in kemično predelavo. Potrošnjo za toplotne potrebe naših gospodinjstev pa usmeriti na kar večjo potrošnjo premoga in elektrike. Toda tudi tu nastaja vprašanje, koliko je to rentabilno in koristno za naše gospodarstvo. Premoga in elektrike rabimo vsak dan več za naše tovarne, ker nam le te dajejo mnogo večjih koristi kakor bi jih imeli ako to trošimo za potrebe naših gospodinjstev.

Z ozirom na navedeno, bi bilo zelo koristno temeljito proučiti vprašanje uporabe plina za potrebe široke potrošnje. V to svrhu bi bil zelo uporaben zemeljski plin »Butan«, s katerim razpolagamo v zelo velikih količinah. Prednost tega plina je v tem, da pri praktični uporabi ni prav nič nevaren in je visoko kaloričen, saj ima 11.000 kalorij, dočim jih ima rjavi premog 4600, premog lignit 3900, suh les pa samo 2900 kalorij. Kuhanje in gretje na plin ima pa še to veliko prednost, da se izgorevanje plina lahko poljubno regulira, ter je zato mnogo bolj ekonomičen kakor elektrika. Kuhanje s plinom je namreč mnogo hitrejšo kakor z elektriko, razumljivo pa tudi ceneje.

Vprašanje nastaja samo v tem, kako čim ceneje in po najkrajši poti posredovati plin potrošniku.

Ako na primer napravimo majhno kalkulacijo vidimo, da sedaj troši za drva in premog vsako gospodinjstvo računano v minimalnih količinah najmanj 2 m³ bukovih, 1 m³ smrekovih drv in 3 tone premoga, to stane:

1 m ³ bukovih drv	2.800 din	—	2 m ³	5.600 din
1 m ³ smrekovih drv	1.955 din	—	1 m ³	1.955 din
1 tona lignita	1.955 din	—	3 t	5.865 din
skupaj:				13.410 din

Pri potrošnji navedenih količin premoga in drv za posamezna gospodinjstva, n. pr. Jesenice, ako računamo, da imamo $\frac{1}{3}$ prebivalstva z lastnim gospodinjstvom, damo letno za kurjavo — seveda je pri tem povdariti, da so to minimalne količine — 67 milijonov din.

Dejansko pa preko podjetja »Kurivo« izdajamo za kurjavo (n. pr. v letu 1953) samo 22.000.000 din, t. j. komaj eno tretjino zneska od 67.000.000 din. Seveda s tem ni rečeno, da je potrošnja premoga in drv res tako minimalna. Dokaz pa je, da si ljudje pomagajo na ta način, da sami napravljajo drva v državnih gozdovih, precejšen del prebivalcev Jesenic, Hrušice in Koroške Bele pa poseduje lastne gozdne parcele, iz katerih črpa drva za kurivo. Prav ti seveda premoga sploh ne kurijo. Zato bo številka 67.000.000, v kolikor bi vsi potrošniki nabavljali oz. bili primorani nabavljati kurjavo preko »Kuriva«, kar realna. Je to samo dokaz, da nam primanjkuje denarnih sredstev in da si pomagamo s tem na ta način, da nakupujemo starino in sami napravljamo drva v gozdovih.

Ako začnemo uporabljati za kuho in gretje zemeljski plin »Butan«, bi za iste potrebe porabili znatno manj. Po preverjenih podatkih, v kolikor bi se plin »Butan« uporabljal samo za kuhanje hrane, znaša letna potrošnja za srednje veliko družino 4–5 jeklenk. V kolikor pa bi se plin uporabljal za gretje sob in vode v kopalnici, bi bila poraba za 2–3 jeklenki večja. En kg tekočega plina »Butana« stane danes din 40.—. V malo jeklenko višine 58 cm in 30 cm premera gre 5,3 m³ »Butana« ali 13 kg. Tako stane ena jeklenka 13 kg x 40 = 520 din. Ako smo ugotovili, da zadostuje za kuhanje hrane na plinskem kuhalniku 5 jeklenk letno, tedaj znaša izdatek za kuhanje 520.— din x 5 = 2.600.— din letno. Vzemimo, da imamo poleg plinskega kuhalnika še plinsko peč za gretje sobe in plinski avtomat za gretje vode v kopalnici in da porabimo letno 10 jeklenk, kar je zelo velika poraba, kajti normalna letna poraba v tem slučaju v svetu je 6 jeklenk, bi tedaj znašal izdatek 520 din x 10 = 5.200 din. Letni prihranek bi tedaj samo pri eni družini znašal, ako sedaj n. pr. trošimo za premog in drva 13.410.— din, dočim bi za plin dali 5.200.— din, tako da znaša prihranek 8.010.— din letno.

Enkratno nekoliko večji izdatek bi bil okrog nabave plinskega kuhalnika (rešoja) in plinske peči. Enostavni plinski kuhalnik z razvodnikom stane danes 4.100 din, razvodnik 1.500 din, t. j. skupno 5.600 din. Napram izdatku za kurjavo, t. j. drva in premog, kar izdamo danes, bodo stroški za plinski kuhalnik amortizirani v enem letu.

Seveda se tu zopet postavlja vprašanje dovoljnega števila jeklenk za prevoz plina. Sta tu dve rešitvi: prva, da si podjetje, katero bi prevzelo oskrbo navedenega plina, pribavi kar večje število za to potrebnih jeklenk, ali druga, da se izpelje cevovod od zbiralnika do potrošnikov in naredi priključke na rezervoar, kateri bi se napolnil s plinsko tekočino. S tem drugim načinom bi odpadlo polnjenje in prevoz jeklenk. V tem primeru bi se moral plin pripeljati v vagonskih cisternah v zgoščenem stanju. Rentabilnost ene ali druge variante je proučiti in sprejeti tisto, ki bo cenejša. Izvedljiva sta oba načina.

Edina resna ovira pri izvedbi tega vprašanja se pojavlja v pomanjkanju embalaže, t. j. jeklenkah. Toda kadar gre za tako važno gospodarsko vprašanje, kakor povečanje finalnih lesnih izdelkov za plasiranje na tujih tržiščih in tako zvišanje narodnega dohodka, poleg tega pa še ustvarjanje deviz, ki so nam za našo kapitalno izgradnjo tako zelo potrebne — je nujno storiti vse za njihovo uresničenje. Interesi ene proizvodne panoge se morajo nujno odkloniti in prilagoditi interesom celote.

Pri vsem tem pa bi lahko doma iz odpadne pločevine, katero imamo pri Železarni dovolj, izdelovali plinske kuhalnike in radiatorje (plinske peči). Prav tako bi lahko izdelovali tudi jeklenke in tako rešili problem embalaže, katere sedaj edina tvori oviro, da se navedeni plin ne koristi dovolj v našem gospodinjstvu. Tako bi s tem imeli tudi nov vir dela in zaslužka za našo mladino.

Zemeljskega plina je pri nas povsod, kjer so naftina polja, dovolj in to v zelo velikih količinah. Do konca leta 1952 je n. pr. v Lendavi šlo v zrak 145.000.000 kubikov zemeljskega plina. Približno polovico tega pa v letu 1951. Šele v zadnjem času so ga začeli koristno uporabljati za gretje prostorov in kuhanje (glej članek »Pri Lendavi so velike zaloge zemeljskega plina«, Borba z dne 7. marca 1954).

Kakor rečeno, je to za nas povsem nekaj novega, kar pa bi povzročilo lahko ogromne spremembe v dosedanjem sistemu pridobivanja toplote za naše gospodinjstvo in stanovanja. Poudarjam, spremembe v pozitivnem smislu, kajti našim gospodinjam bi bilo poleg izdatkov za kurjavo prihranjenega tudi mnogo truda in dela.

Najbolj važno in pozitivno pri vsem tem pa bo, prihranili bomo les za mehansko in kemično predelavo, ter tako povečali vrednost naše lesne proizvodnje. Mehansko obdelan ali kemično predelan les bo namreč dobil večjo vrednost kot jo ima sedaj, ko vse te ogromne količine lesa poženemo v štedilnikih in pečeh skozi dimnike v zrak.

Rozman Jože

75 LET ŽELEZARSKE GODBE

(Nadaljevanje in konec)

MED DVEMA VOJNAMA

Idejno in družbeno razcepljenost, ki je razmajala Avstroogrsko monarhijo in prišla do popolnega izraza v sami prvi svetovni vojni, je novoustanovljena država Srbov, Hrvatov in Slovencev samo še poglobila in zaostрила. Še pod Avstrijo nastali miselni tokovi vseh barv so zdaj prišli z vso silo na dan. Ta neenotnost in razcepljenost je na Jesenicah vidna tudi pri godbi, in ostane značilna za Jesenice, tako na kulturnem, političnem in družbenem polju sploh, vse do konca fašistično - kapitalistične Jugoslavije.

Že pred prvo svetovno vojno se je razvijalo dokaj močno kulturno življenje na Jesenicah pod vplivom klerikalnih krogov. Župnik Šinkovec je že leta 1890 ustanovil Prosvetno društvo s pevskim zborom, tamburaškim zborom in prvim dramskim krožkom pri Markotu na Savi. Ko je društvo dobilo nove prostore v domu v sedanji Delavski ulici nasproti gostilne Kobal, zlasti pa s prihodom kaplana Kogejja, ki je bil izvrsten violinist, se je ustanovil tudi »štrajk orkester«, ki se je pozneje dopolnil z godbeniki tovarniške godbe v novo godbo, ki je pred prvo svetovno vojno živela v glavnem od zapuščine tovarniške. Vojna je seveda tudi pri tej godbi vse delo razrušila, toda po njej se je delo obnovilo.

Koncert železarske godbe letos pomladi pred gimnazijo v Radovljici. Dirigent Noč Remi.

Ustanovilo se je novo klerikal. Krekovo društvo, ki je z zgraditvijo svojega Krekovega doma (sedanje Mestno gledališče) ustvarilo vse pogoje za uspešno in plodno delo. Godbi na pihala se je pridružil še godalni orkester in Prosvetna godba, kot so jo imenovali, je iz leta v leto rastla tako po številu godbenikov, kot po svoji kvaliteti. V letih pred drugo svetovno vojno je uživala sloves ene najboljših godb sploh in igrala je na vseh društvenih prireditvah, izletih, gledaliških predstavah in operetah.

Leta 1919 se je ustanovila Kovinarska godba, katere prvi dirigent je bil Uroš Jože. Sestavljali so jo predvsem

vadnih enot. Pod taktirko takratnega kapelnika Modre Ludvika je godba štela 42 godbenikov in bila na visoki kvalitetni stopnji. Zaradi obolelosti Modreta je začasno prevzel taktriko Jeran Martin, za njim pa Čelesnik Franc, ki ga je godba poslala na študij v Ljubljano. Pozneje je do začetka vojne godbo vodil Zupan Jože. Kovinarska godba, kot izrazito delavska godba je bila seveda velik trn v peti takratne oblasti in kapitalistov, zato so jo vsepovsod preganjali in zalezovali z policijskimi agenti in orožniki.

Sokolska godba je bila ustanovljena leta 1923 in njen

Železarska godba v letu 1950 z dirigentom Klečom Radom.

naprednejši delavci in z nekaj člani bivše tovarniške godbe in nekaj učenci je kmalu dobila zaokroženo obliko. Vaje so imeli v gostilni pri Brunerju, nato v meščanski šoli, nazadnje pa pri Jelenu, saj je bila godba najtesneje povezana s predvojnimi delavskim društvom »Svoboda« in je na njenih prireditvah in izletih tudi sodelovala. Leta 1939 se je z jeseniško »Svobodo« udeležila v Beljaku velikega nastopa tamkajšnjih delavskih telo-

prvi dirigent je bil tov. Ribula. Sestavljali so jo predvsem liberalno usmerjeni delavci in nameščenci, njeno ustanovitev pa je omogočil s finančnimi sredstvi za nabavo novih instrumentov takratni lastnik kolodvorske restavracije Ozvald, ki je bil velik prijatelj glasbe. Za prvim dirigentom je prevzel kmalu taktirko še mladi, talentirani in na konzervatoriju študirani Kleč Rado, ki je godbo z velikim uspehom vodil na vseh društvenih

prireditvah, telovadnih nastopih in pojačeno z orkestrom tudi pri operetah in spevoigrah.

Okupacija leta 1941 je pretrgala uspešno delovanje vseh treh jeseniških godb. Čeprav so vse tri godbe služile le društvenim propagandnim namenom v takratnih razrvanih razmerah razmajane Jugoslavije, vendar lahko pribijemo, da so veliko prispevale k splošni kulturni rasti Jesenic, saj so Jesenicam in njenemu delavstvu ustvarile ugled najkvalitetnejše in množične glasbene dejavnosti. Vse tri godbe so v pretežni večini sestavljali delavci železarne in z enkratnim letnim prispevkom so jih delavci tudi vzdrževali. Kljub razdvojenosti v političnem prepričanju pa je vendarle vse godbenike družila ista zavest in delo, ki sta jih marsikdaj tudi združila na skupnih nastopih.

Poleg teh treh godb na pihala so seveda bile na Jesenicah tudi še ostale manjše godbe in orkestri. Tako je od leta 1925 do leta 1935 deloval salonski orkester uradnikov KID in razni jazzi in šramli. Omenimo naj tudi, da so pred prvo svetovno vojno nekaj let imeli svojo godbo tudi gasilci, ki jo je vodil tov. Volarič.

Z okupacijo se je vse plodno delo na glasbenem področju razbilo. Nemški okupator pa se je zavedal pomena in vloge godbe, zato je skušal iz godbenikov prejšnjih godb sestaviti novo godbo Wehrmannschaft Musikzug, kar pa mu ni uspelo. Šele v okviru železarne je uspelo zbrati preostale godbenike v začetku leta 1942 v Werk-musik, torej tovarniško godbo. Toda plamen odpora proti okupatorju in borbe za svobodo je že zajel tudi jeseniško delavstvo. Godba se je krhala in niti glasbena šola za mladi naraščaj, niti vsa podpora in pomoč ni pomagalo, da godba ne bi počasi usihala in nazadnje samo še životarila. Številni godbeniki pa so se ta čas bili v vrstah NOV za svobodo in nekateri od njih so tudi bodisi v borbi ali taboriščih žrtvovali svoja življenja za lepšo prihodnost nas vseh.

V SVOBODI

Večina jeseniških godbenikov je bila ob svobodi pri vojaki in le počasi so se vračali na svoje domove in službena mesta. Toda sindikalna organizacija, ki je ustanovljala SKUD je sklicala tudi vse godbenike in jih organizirala pod taktirko dirigenta in komponsta Bernarda Filipa, sina leta 1943 umrlega glasbenega veterana Bernarda Nikolaja. Glasbeno delo se je z velikim navdušenjem obnovilo in razmahnilo. Leta 1946 je godba končno

dobila tudi svoje prostore v takratnem Titovem domu, kjer je še danes. Številne prireditve, mitingi, svečanosti, masovni izleti in parade so zahtevale od godbenikov velikega idealizma in delavnosti, saj so poleg tega prirejali tudi promenade koncerte in številna gostovanja po okolici, zlasti pa v osvobojeni Primorski. Po odhodu Bernarda Filipa je taktirko prevzel Kleč Rado in godbo dvignil na novo kvaliteto stopnjo. Na tekmovanju godb v Mariboru leta 1947 je jeseniška godba med 36 godbami s Slovenije zasedla častno tretje mesto. Štela je takrat 45 moških. V prvih dveh letih po osvoboditvi je delovala pod taktirko Sorga Julija tudi mladinska godba s 24 mladimi godbeniki, ki so se po razpustu priključili jeseniški in mladi javorniški sindikalni godbi. Jeseniška godba je leta 1949 bila tudi gost železarne Smederevo in na dveh koncertih dosegla lep uspeh pri tamkajšnjih prebivalcih. Na republiškem tekmovanju godb leta 1950 je jeseniška godba dosegla drugo mesto, samo z dvema točkama razlike za prvoplasirano godbo iz Trbovelj. Z ozirom na ta uspeh je godba na stroške Sindikatov Slovenije odšla na šest-dnevno turnejo po Makedoniji, kjer je v Skoplju, Titovem Veleusu, Štipu in Zletovu dala v celoti 7 koncertov, za katere je prejela povsod navdušeno priznanje.

Z razpustom SKUD in ustanovitvijo DPD »Svoboda« se je tudi godba vključila v »Svobodo« kot samostojna sekcija in se preimenovala v železarsko godbo DPD »Svoboda« Jesenice. Vse do februarja 1954 je godbo vodil Kleč Rado, ki je moral zaradi preobremenjenosti taktirko odložiti. Godba je iz svojih vrst našla novega nadarjenega in mladega dirigenta Noča Remija, ki je z uspehom dokončal tudi glasbeno šolo. Ob podpori vseh godbenikov in po dvomesečnem vežbanju je novi dirigent nastopil s 54 godbeniki na koncertih na Jesenicah in okolici ter povsod žel lepe uspehe in priznanja, kar je dokaz, da lahko upamo tudi za v bodoče, da bo železarska godba šla svojo pot nazgor.

75 let železarske godbe na Jesenicah smo skušali orisati v teh strnjenih vrsticah. Koliko žrtev, uspehov, idealizma in truda pri glasbenem udejstvovanjem je v teh 75 letih. Ugled, ki ga danes godba uživa pri najvišjih množicah pa so edino, toda častno priznanje za vse kvalitete in moralne uspehe naše železarske godbe, katere obstoj in delovanje bo z razumevanjem in podporo slehernega od nas, predvsem pa naših okrajnih in mestnih forumov, še bolj utrdilo, kar bo samo v dobrobit in čast naše nove delavske kulture.

Novi tečaj politične šole se bo pričel v februarju 1954

Novi petmesečni tečaj Politične in tečajih, o stažu in funkcijah šole pri CK ZKS se bo ponovno v političnih organizacijah, o os-pričel 1. februarja 1955. Šola je novnem poklicu in zaposlitvi ter namenjena predvsem delavcem in o višini mesečnih prejemkov. delavkam v industriji in kmetij-stvu. Prijave bomo sprejemali do 31.

Interesenti naj osebno napišejo pošljejo na naslov: Politična šola pri CK ZKS. Parmova 37/II trakt, ki, s podatki o dokončanih šolah telefon 23-981 int. 206.

Slušateljem bo za čas študija zagotovljena štipendija, gojencem izven Ljubljane pa tudi bivanje v internatu Politične šole. Podrobnejše informacije se dobijo pri upravi Politične šole in na Okrajnih komitejih ZKS svojega okraja.

Šola nudi temeljno znanje iz osnov znanstvenega socializma in politične ekonomije, ki omogoča absolventom nadaljnji samostojni študij naših političnih in gospodarskih vprašanj, zlasti pa jih usposablja za globlje razumevanje aktualnih družbeno gospodarskih problemov v zvezi z nastajanjem komune.

Naši rekordi

Žična valjarna je 26. oktobra t. l. dosegla svojo rekordno dnevno storilnost in sicer

210.700 kg v 24 urah!

RAZVOJ MIKROBIOLOGIJE

(Nadaljevanje in konec)

Kaj so napravili v tem kratkem času trinajstih let od leta 1940? Veliko! Odprlo se je novo področje znanosti. Farmacevtska industrija je doživela ogromno spremembo. Najmanj 50 odstotkov zdravil, ki jih prodajajo v lekarnah, odpade na antibiotike. Zdravniški poklic je doživel pravcato revolucijo: mnoge bolezni, proti katerim so se še pred 10 leti skoraj zamen borili, so danes premagane, nekatere pa sploh stvarno izkličene. Strah pred velikimi epidemijami raznih kužnih bolezni, kot so na primer kuga in kolera, razne vrste tifusa in druge, je ali povsem izločen ali pa vsaj znatno zmanjšan. Celo tuberkuloza je na tem, da jo bodo dobili popolnoma pod kontrolo. Otroške bolezni ne povzročajo več tistega razburjenja kot nekdaj; antibiotiki so jih popolnoma premagali.

V zadnjem času so pogoste druge bolezni, zlasti bolezni, ki jih povzročajo virusi, nove tvorbe in razne glivice ter številne fiziološke in psihološke bolezni, ki so v zvezi z visoko starostjo in s sedanjim načinom življenja. S prihodom antibiotikov pa tudi te bolezni ne povzročajo več tistega silnega strahu, ki je mučil človeštvo še pred nekaj leti in obstoja upanje, da bodo iznašli prej ali slej uspešna zdravila tudi za boj proti vsem tem boleznim.

Penicilin uporabljajo zdaj uspešno za zdravljenje sifilisa in drugih bolezni. Streptomycin uporabljajo proti tuberkulozi in raznim boleznim, ki jih povzročajo bakterije, ki so se izkazale odporne proti penicilinu. Kloramphenicol, aureomicin in teramicin so uspešni leki proti rahitičnim boleznim, tifusu in raznim drugim boleznim, ki ali niso občutljive za penicilin ali streptomycin ali so se pa izkazale odporne proti temu antibiotiku. Tyrothricin, bacitracin, polimiksin, neomicin in erythromycin izpopolnjujejo vrzeli med boleznimi, proti katerim se prej omenjeni antibiotiki niso izkazali kot uspešni ali jih pa ni moči iz raznih razlogov uporabiti. Pa tudi na raznih drugih za človeško in živalsko zdravstvo ali za človeško gospodarstvo važnih področjih so postali antibiotiki važni. Naj jih omenimo le nekaj: uspešno zdravljenje mnogih živalskih in nekaterih rastlinskih bolezni z antibiotiki; uporaba antibiotikov za konserviranje bioloških snovi, kot so b.kovo seme in razni virusni preparati.

Človeštvo lahko gleda s ponosom in občudovanjem na velike uspehe tega tako kratkega obdobja. Še pred kratkim časom, celo po uvedbi sulfamidnih zdravil in po tem ko je pred očmi osupljenega sveta penicilin začel uspešno zdraviti razne bolezni, je prevladovalo mnenje, da ne bo nikoli uspelo odkriti pomembnih kemičnih zdravilnih sredstev proti tuberkulozi. Streptomycin je zrevolucioniral zdravljenje te bolezni. Prav

v najnovejšem času je uvedba spet novih zdravil isoniazidov popolnoma spremenila zdravljenje raznih oblik tuberkuloze. Tako so antibiotiki in umetne kemične sestavine postale v rokah zdravnikov mogočno zdravilo proti tuberkulozi.

Antibiotiki so tako nova stvar, da je še mnogo problemov nerešenih. Največja uganka je način njihovega delovanja. Nedvomno je delovanje raznih vrst antibiotikov različno; v nekaterih ozirih pa učinkujejo vsi enako.

Poleg različnih stopenj strupene preosnove, ki lahko zavisijo od razlik v kemični naravi snovi, je gotovo upravičeno vprašanje: zakaj je določen antibiotik učinkovit proti nekaterim organizmom, ne pa tudi proti drugim? Večina kemičnih zdravilnih važnih snovi, kot so penicilin, streptomycin, aureomicin, kloramphenicol, teramicin, neomicin, bacitracin in polimiksin, je aktivnih proti določenim bakterijam in aktinomycetom, ne pa proti glivicam. Nekateri drugi antibiotiki kot so fradicin, aktidion, fungicidin in candididin, so pa aktivni proti vlaknatim ali kvasnim glivicam, ne pa proti bakterijam in aktinomycetom. Spet drugi, kot aktinomicin, klavacin, streptothricin, so aktivni proti bakterijam in aktinomycetom ter tudi proti glivicam, vendar z veliko razliko med različnimi vrstami. Protivirusni povzročitelji so pa še celo bolj specifični: aktivni so proti določenim virusom, ne pa tudi proti glivicam in bakterijam.

Zakaj postane določen organizem odporen proti antibiotiku, proti kateremu je bil izvirno občutljiv? Zakaj zavisí rast določenih organizmov od nekaterih posebnih antibiotikov? Kakšno je razmerje med kemičnim ustrojem antibiotikov in načinom njihovega delovanja? Na srečo ostane organizem, ki je postal odporen proti enemu antibiotiku, še vedno občutljiv proti drugim. To in pa dejstvo, da je za zdravljenje večine infekcijskih bolezni zdaj na razpolago več različnih antibiotikov, napravi večino teh vprašanj za le teoretična in manj važna.

Veliko večino infekcijskih bolezni, ki jih povzročajo bakterije in aktinomyceti, zdravijo zdaj z antibiotiki in različnimi sintetičnimi sestavinami. Z ozirom na veliko število antibiotikov, ki učinkujejo na glivice, smo lahko tudi prepričani, da bomo v kratkem kontrolirali tudi te organizme. Zdi se nadalje, da bomo lahko razne bolezni, ki jih povzročajo paraziti in insekti, zatrli z različnimi umetnimi kemičnimi sredstvi, kot so različni arzenovi preparati, plasmokin in paludrin, atabrin, DDT in tako dalje. Glavni problemi, ki še ostajajo, če izvzamemo čisto fiziološke pogoje, zadevajo v glavnem bolezni virusov in novotvorb. Tudi glede teh obstojajo veliki upi, čeprav je težko točno označiti čas, ko bo lahko tudi te bolezni zdraviti z anti-

biotiki in drugimi kemičnimi zdravilnimi sredstvi.

Pota v mikrobiologijo, ki jih je odprl Pasteur, in po katerih so tako uspešno hodili Koch, Kitasato, Behring in drugi na eni strani, ter Ehrlich, Domagk, Trefouel in drugi odkritelji antibiotikov na drugi strani, so človeško družino silno oboga-

tili. Z njihovo pomočjo so lahko najprej točno spoznali, nato pa izkoreninili infekcijske bolezni človeka, njegovih domačih živali in rastlin. Končno pa bodo mnogo pripomogli k ustvaritvi bolj-šega, bogatejšega in bolj zdravega sveta, v katerem živimo.

XXXXXXXXXXXX FIZKULTURA IN ŠPORT XXXXXXXXXXXXXXX

S PUŠKAMI V ZAGREBU

Jeseniški strelci smo pred nedavnim mnogo trenirali. Pripravljali smo se za srečanje s strelci „Rade Končarja“ iz Zagreba.

„V Zagrebu moramo zmagati!“, je večkrat dejal Stane.

Vsi strelci smo redno streljali. Vsak teden dvakrat, veliko ali malo serijo. Urili smo se tudi v hitrem streljanju. Z rezultati smo bili zadovoljni. „Če bomo streljali tako v Zagrebu, moramo zmagati“, smo ugotavljali.

Kdo bo prvi? Večina je največ stavila na Staneta. Nekaj se jih je sklicevalo na prvo srečanje z Zagrebom. Takrat smo izgubili. Razlika je bila 160 krogov, pri nas na Jesenicah.

Od 13 pripravljenih se strelcev so 3 na izbirnem tekmovanju odpadli. Ekipa je bila določena za 10 strelcev.

V petek odpotujemo.

Nekaj dni priprav in nestrpnega pričakovanja. Na dogovorjeni petek zvečer smo se zbrali na železniški postaji. Bili smo vsi. Nekaj jih je bilo brez pušk. Družina ima premalo orožja. Po dva streljata na eno puško.

Kljub zamudi smo bili vsi razpolčeni in kmalu smo bili na cilju. Predsednik strelske družine Saksida je dajal zadnja navodila. Bili smo v Zagrebu. Kolodvor je bil močno razsvetljen. „To ni na Jesenicah!“ je nekdo pripomnil. Na peronu nas je čakal zastopnik strelcev „Rade Končarja“, znanec iz tekmovanja na Jesenicah.

„Streljamo več sutra!“ je dejal. „Nemogoče!“ smo izjavili, toda nazadnje smo morali pristati. Po dolgi poti nas je peljal skozi tihi ponočni Zagreb do hotela, kjer nas je namesto 15, čakalo samo 9 postelj. Bo že kako. Okoli ene ure ponoči smo plegli. Le redki so uspeli zaspati.

Vstali smo ob 8. uri zjutraj. Zajtrk je bil izdaten in do 12. ure smo bili prosti, kar smo izkoristili za ogled pestrega Zagreba.

Po kosilu smo se peljali s tramvajem do Maksimira. Od tod je bilo še uro hoda do strelišča. Ko smo prišli na strelišče, smo bili izmučeni. Strelci „Rade Končarja“ so že bili pripravljeni.

„Odmah počnemo!“ je dejal njihov vodja. Pripravili smo se. Streljali smo v dveh skupinah, v vsaki po pet naših in pet strelcev „Rade Končarja“. Vsak je dobil 39 nabojev. Začelo je pokati. Stane je dal nekaj poizkusnih strelcev, nato se je odločil. Prvi strel. 5 zgoraj. „Slabo!“ je dejal Stane. Drugi strel zopet 5, tretji 6 in spet nekaj petic. Obupaval sem. Stane je bil na videz miren. V ležečem stavu je napravil vsega 57 krogov. Slabo izgleda. Malo se je odpočil. Potem je poizkusil stoje. Poizkusni strelci so bili zelo dobri. „Številka 19 za konkurenco!“ Stane je dolgo meril. Cev puške je bila mirna. Sprožil je. 8 zgoraj. Zopet je pomeril. 9 zgoraj. Začel sem upati. Tretji strel 7 zgoraj. Vsi naslednji so bili dobri zadetki. Stoj je napravil 83 krogov. Zelo dober rezultat. „Polomil sem ga leže!“ je dejal Stane. Ni si mogel tega odpustiti. Kleče je streljal povprečno. V vseh treh stavih je dosegel 204 kroge.

Kuntiće Marijan je najboljši strelec Zagreba. Ni še končal s streljanjem. Koliko bo napravil? Izvedeli smo. 203 kroge. Naš Sekne Stane je torej prvi. Tudi kot ekipa smo bili boljši za 22 krogov. Dosegli smo 1638 krogov, strelci „Rade Končarja“ pa 1616 krogov. Lahko bi bilo bolje. Premalo smo imeli počitka. Toda zmagali smo. Dobre volje smo odšli s strelišča. Večerja je bila dobra. Ugotovili smo, da so v Zagrebu za jedačo iste cene kot pri nas, le porcije so večje in hrana okusnejša. Tudi vino je dobro. Šiška je predaleč. Kot zmagovalci na Titovi tarči v dvoboju s strelci „Rade Končarja“ smo se naslednji dan vrnili na Jesenice.

Ažman Hugo

Delovna disciplina, strokovna usposobljenost in zavest dolžnosti, ki jih imamo do socialistične skupnosti naj bodo tudi Tebi sredstva za dvig proizvodnosti!

KULTURA IN PROSVETA

Kulturno pismo iz Javornika

Ko smo pred dvema letoma ustanavljali DPD „Svobodo“ na Javorniku, smo bili prepričani, da se z ustanovitvijo istoimenskega društva ne bo mnogo spremenilo v kulturno prosvetni dejavnosti našega železarskega revirja. Mnenja smo bili, da gre v tem primeru samo za formalno preimenovalje že obstoječega SKUD „Franceta Mencingerja“ v „Svobodo“. Vendar smo kmalu ugotovili, da nismo imeli prav, kar dokazuje že velik porast članstva. Ob ustanovitvi smo imeli 140 prijavljen- cev, danes pa šteje društvo že 420 članov. Zanimanje prebivalstva za novo ustanovljeno DPD „Svobodo“ vedno bolj narašča, kar nam potrjuje vedno večji razmah odsekov. V lanskem letu so odseki javorniške „Svobode“ dosegli lepe in pomembne uspehe, za letošnjo sezono pa so pripravili vse potrebne programe in načrte. V prvih dneh meseca novembra smo imeli članski sestanek na katerem smo obravnavali obsežno gradivo zasedanja razširjenega glavnega odbora. Na tem sestanku smo obravnavali tudi načrt predavanj ideološko političnega tečaja ter ljudske univerze. Vsa ta predavanja je pripravil odbor novo ustanovljenega izobraževalnega odseka.

V letošnjem repertoarju dramskega odseka je kot prva na vrsti psihološka drama Tiemayera „Mladost pred sodiščem“, njej pa bo sledila ljudska igra F. S. Finžgarja „Naša kri“. Člani dramskega odseka se bodo morali temeljito pripraviti za izvedbo odrskega dela, ki bo predvideno za ocenjevanje v tekmovanju, ki bo razpisano od strani glavnega odbora Zveze „Svobod“ v Ljubljani. Za to tekmovanje se zanimajo tudi godbeniki ter čla-

ni moškega pevskega zbora. V letošnjem letu imajo pevci javorniške „Svobode“ v načrtu več samostojnih pevskih koncertov in to v Podkorenu, Kropi, Breznici, Štorah in v Trbovljah. Prav tako nameravajo organizirati kolektivni obisk koncerta zbora in orkestra slovenske Filharmonije v Ljubljani.

V doglednem času bodo ustanovili poseben pripravljalni odbor, ki bo imel nalogo organizirati teden kulture v mesecu maju 1955 v počastitev 10. obletnice osvoboditve. Ob tej priliki bo dramski odsek javorniške „Svobode“ slavil 20-letnico svojega obstoja, ko je bila na Javorniku na delavskem odru predvojnega društva „Svoboda“ uprizorjena prva igra pod izredno težkimi pogoji. Članom igralske družine se bodo tokrat pridružili tudi mladi tamburaši, ki so ustanovili svoj odsek v letu 1945 in z uspehom deluje še danes.

Na zadnji seji upravnega odbora DPD „Svobode“ so razpravljali o predvidenem tednu kulture in sicer bi bile v tem tednu na sporedu prireditve vseh odsekov, zaključili pa bi ga z velikim kulturno političnim zborovanjem. Ob tej priliki bi bilo tudi razvitje društvenega prapora ter podelitev odlikovanj članom „Svobode“, ki so že pred vojno vlagali mnogo truda in naporov za širjenje kulturno prosvetne dejavnosti med tukajšnjim prebivalstvom in se uspešno udeležujejo še danes kot godbeniki, pevci ali igralci na odru. Podelitev odlikovanj, odnosno priznanj v drugi obliki, bo več ali manj odvisna od navodil, ki jih društvo pričakuje od strani glavnega odbora Zveze „Svobod“ v Ljubljani.

E. Žagar

Javorniški »Svobodaši« na izletu v Crikvenici letos poleti.

MESTNO GLEDALIŠČE OTVARJA SEZONO

Na predvečer Dneva republike 28. novembra bo Mestno gledališče kot svojo prvo premiero v letošnji sezoni uprizorilo delavsko dramo »Polom« — jeseniškega rojaka in proletarskega pisatelja Toneta Čufarja. »Polom« je bil z uspehom enkrat odigran na letnem gledališču za Ukovo ob 1. občinskem prazniku in 85. obletnici obstoja Železarne, zdaj pa bo v predelavi Bojana Čebulja po dvajsetih letih doživel novo uprizoritev tudi na odru. »Polom« prikazuje borbe delavcev za

svoje pravice z izkoriščevalnim kapitalizmom in desničarskimi razbijaškimi elementi delavskega gibanja ter predstavlja eno najboljših odrskih del pokojnega Toneta Čufarja. Delo je ob krstni uprizoritvi na jeseniškem delavskem odru leta 1934 v režiji sedanjega upravnika Mestnega gledališča tov. Oblaka Alfonza po vse Sloveniji med social-demokratskimi vrhovi dvignilo obilo prahu, saj je prikazalo v jarki luči vso njih mešetarsko in kom-

nega delavskega gibanja. Danes je po dvajsetih letih delo prav tako zanimivo in nam marsikaj še vedno lahko pove. Za uprizoritev v počastitev Dneva republike je »Polom« režijsko in scensko pripravil Bojan Čebulj, — v glavnih vlogah pa nastopajo Franjo Stibilj, Stanka Geršakova, France Treven, Marijan Stare, Slava Maroševića, Jernej Pogačnik, Franjo Lotrič in poleg ostalih članov gledališča tudi pevski zbor jeseniške »Svobode« — v vlogi delavske množice.

KRIŽANKA

Vodoravno: 1. kontinent; 6. glasbena ali pesniška stvaritev slavljenja; 11. neresnični; 12. proizvod naše železarne; 13. bajeslovni junak, po katerem se imenuje Egejsko morje; 14. določene barve; 15. okrajšava za starejši; 16. mongolski poglavar; 17. naš vodja in učitelj; 18. število; 19. 21. in 13. črka abecede; 20. reka v Sloveniji; 21. brez vida; 22. mesto v Bosni; 23. ne več mlad; 24. obmorska rastlina in sadež; 26. moško ime; 28. vrši neko opravilo; 29. ženska, moška ali srednja vrsta živih bitij; 30. podredni veznik; 31. osebni zaimek; 32. del vrat; 33. pritlikavo drevo; 34. znak za kemično prvino; 35. vrsta ogrinjala; 36. del pohištva; 37. vodopad; 38. nosila (popačenka); 39. glasen, odmevajoč; 41. tek čez drn in strn; 42. zdrav kot...; 43. divja koza; 44. predlog; 45. vstavi elg; 46. zasilna stavba; 47. števniki; 48. vpraševalnica; 49. kulturna ustanova; 50. orodje (srbohrvatsko); 51. pokriva naše telo; 52. čiščeno, umito; 53. ponočuje; 54. mezdni delavec.

Navpično: 1. obrat v naši železarni; 2. lažniv (narobe); 3. iz rži; 4. konj brez k; 5. grška črka; 6. alkoholna pijača; 7. družinski glavar; 8. število; 9. gospod (angleško); 10. majhna pot (narobe); 12. poljedelske rastline; 14. mlečni izdelek (4. sklon ednine); 17. padavina; 18. preveč soljen; 20. nočna ptica; 21. del pohištva; 22. trak za fotografiranje; 23. naprava za sušenje in shranitev pridelkov; 25. ime kralja iz istoimenske Shakespearove tragedije; 26. predstojnik samostana; 27. naprava pri parovodih, ki izenačuje razširitev cevi zaradi toplote; 29. hud n. pr. pogled; 30. geometrijski pojem; 32. jok; 33. zvok, ton; 35. ukradene, prisvojene stvari; 36. glej 41 vodoravno; 37. padavina; 38. svojeglavost; 40. planinske ptice; 41. pokrivalo; 43. neoblečena; 44. žensko ime; 46. sedež v gledališču; 47. del roke; 49. živčni napad; 50. površinske mere; 51. podredni veznik; 52. pisemska kratka.

(Sestavil H. J.)

REŠITEV KRIŽANKE IZ ŠTEVILKE 8—9

Vodoravno: 1. pozdrav za prvi maj; 17. opira; 18. gaz; 19. tri; 20. rjave; 21. vod; 22. azil; 24. ss; 26. apno; 28. tak; 29. oj; 30. dver; 31. Omar; 33. aero; 35. RL; 36. Mia; 37. pilotira; 39. zve; 42. ars; 44. odaliske; 45. SOS; 47. Al; 49. alki; 51. fara; 52. esej; 54. Be; 55. led; 57. olje; 59. Ra; 60. otri; 61. nos; 62. enaka; 63. Una; 65. udi; 67. enica; 68. Boris Kidrič - Peter.

Navpično: 1. povoj; 2. opoj; 3. zid; 4. Drava; 5. raze;

1	2	3	4	5		6	7	8	9	10
11						12				
13					14				15	
16				17				18		
19			20				21			
	22					23				
24	25				26					27
28				29					30	
31			32				33			
34		35				36				
	37					38				
39	40				41					
42				43				44		
45			46				47			
48		49				50				
	51					52				
53					54					

6. Ao; 7. val; 8. zz; 9. at; 10. pra; 11. ri; 12. vrne; 13. zroji (narobe); 14. mat; 15. Avar; 16. jeklo; 23. iridij; 24. smolar; 25. satira; 27. parket; 30. dira; 31. Olaf; 32. risa; 34. ovoj; 36. ma; 37. po; 38. aa; 40. es; 41. galeb; 43. sloki; 45. Seine; 46. mesar; 48. leno; 50. klas; 53. srep; 54. boce; 56. dar; 58. emi; 60. odi; 61. nit; 63. uk; 64. ad; 65. ur; 66. ič.

REŠITEV POSETNIC

Telatki Henrik - Šum je zaposlen v naši železarni kot metalurški tehnik.

Kraj kjer stanujeta Doro in Ciril P. valjavca se imenuje Lancovo pri Radovljici.

Pri Anica Lavrič je nastala tiskovna pomota in bi se morala pravilno pisati Lavriž. V tem primeru bi delala v obratu varilna žica.

DEŽURNA SLUŽBA FRIZERJEV

28. XI. frizerski obrat Pirman, Sava.
5. XII. frizerski obrat Hudrič, Jes.
12. XII. frizerski obrat Debenjak, Jvk.
19. XII. frizerski obrat Boštar, Jes.
26. XII. frizerski obrat Rakovec, Sava.

OBVESTILO

Vse člane delovnega kolektiva Železarne obveščamo, da po sporočilu Narodne banke - podružnica Narodne banke na Jesenicah v času od 15. de-

cembra 1954 do 1. februarja 1955 ne bo izdajala potrošniških kreditov, zato prosimo, da si vsi prizadeti pravčasno nabavijo dokumente in med omenjenim terminom ne prihajajo z zahtevami po potrošniškem kreditu.

